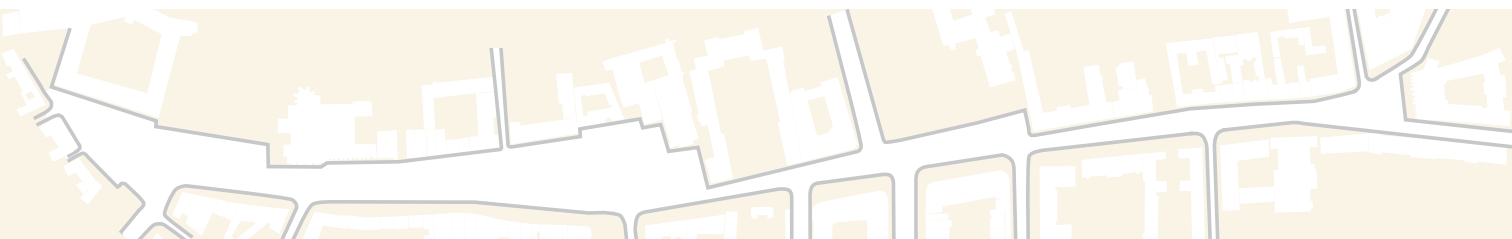

KRAKOWSKIE PRZEDMIESCIE
w obiektywie Zdzisława Marcinkowskiego

KRAKOWSKIE PRZEDMIESCIE
in the Lens of Zdzisław Marcinkowski

1904 - 1939

Wszystkie zdjęcia pochodzą ze zbiorów Archiwum Państwowego m.st. Warszawy
All photographs are from the collections of the State Archive of the Capital City of Warsaw

Kurator wystawy/*Exhibit curator* – Małgorzata Sikorska

Scenariusz wystawy/*Exhibit scenario* – Małgorzata Sikorska

Projekt graficzny publikacji/*Publication graphic design* – Lena Maminajszwili/

Tłumaczenie/*Translation* – Ryszard E.L. Nawrocki

Korekta/*Copy editor* – Jolanta Lewińska

Przygotowanie do druku i druk publikacji/*Setup and printing* – Studio Reklamy i Wydawnictw

Warszawa 2008

Copyright by Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum Państwowego m.st. Warszawy ISBN 978-83-921836-4-8

Copyright by Archiwum Państwowe m.st. Warszawy ISBN 978-83-911735-6-5

Fotografie przedwojennej Warszawy wzbudzają do dziś duży sentyment i zainteresowanie. Stanowią rzadkie świadectwo wizerunku tego miasta i życia jego mieszkańców w I połowie XX w.

Lata II wojny światowej, a zwłaszcza walki powstańcze w 1944 r. i systematyczne palenie miasta po upadku powstania warszawskiego, spowodowały poważne straty w substancji materialnej stolicy, a także zniszczenie wielu dokumentów, map, planów i fotografii. Zbiór prac Zdzisława Marcinkowskiego jest jednym z niewielu, które przetrwały do naszych czasów. Przechowywany w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy, zawiera ponad 3500 fotografii wykonanych w latach 1904-1939, z czego blisko 2500 dotyczy Warszawy.

Oglądających fotografie zadziwia różnorodność tematów, którymi interesował się Zdzisław Marcinkowski. Uwieczniał on na szklanych negatywach i kliszach fotograficznych nie tylko architekturę, budowle użyteczności publicznej, obiekty zabytkowe, ale i podwórka, drewniane domy i wille, warszawskie przedmieścia. Ciekawiły go zarówno znane postacie warszawskiego świata nauki, kultury, polityki, jak i zwykli mieszkańcy: handlarki na Rynku Starego Miasta i placu przy Szerokim Dunaju, biedota miejska i żebracy przy kościele św. Krzyża czy Karola Boromeusza na Powązkach.

Publikacja, przygotowana wspólnie przez Archiwum Państwowe m.st. Warszawy i Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum Państwowego m.st. Warszawy oraz przy wsparciu Biura Kultury m.st. Warszawy, prezentuje tylko niewielką część dorobku Zdzisława Marcinkowskiego. Zamieszczone fotografie zostały wykonane przez autora w latach 1904-1939. Opisy wybranych obiektów mają na celu zwrócenie uwagi na ich szczególną rolę w dziejach tego fragmentu Traktu Królewskiego. Pozwalają nam również prześledzić zmiany, jakie zachodziły na jednej z najbardziej reprezentacyjnych ulic Warszawy do 1939 r. Dają ponadto możliwość poznania przedwojennego fragmentu miasta i porównania go z dniem dzisiejszym. Zapraszamy na spacer po Krakowskim Przedmieściu.

Ryszard Wojtkowski
Dyrektor Archiwum Państwowego m.st. Warszawy

Danuta Skorwider-Skiba
Prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Archiwum Państwowego m.st. Warszawy

Photographs of prewar Warsaw stir both considerable sentiment and significant interest up to this very day. They serve as a rare witness of the image of the city and the life of its inhabitants in the first half of the 20th century.

The years of World War II, and especially the battles of the uprising in 1944 followed by the subsequent systematic burning of the city in the aftermath of the fall of the Warsaw Rising, resulted in major losses to the material substance of the capital as well as the destruction of many documents, maps, plans, and photographs. The collection of Zdzisław Marcinkowski's work is one of the few that has survived up to our times. Stored at the State Archive of the Capital City of Warsaw, the collection encompasses over 3,500 photographs made over the years 1904–1939 of which almost 2,500 relate to Warsaw.

What amazes in looking at the photographs is the variety of topics that found their way into the circle of interests of Zdzisław Marcinkowski. He preserved not only architecture, public buildings, and historical monuments on his glass plates and negatives, but also backyards, timber houses, villas, and Warsaw's suburbs. His interests ranged from well-known figures of Warsaw's scientific, cultural, and political communities all the way to traders plying their merchandise in the Old Town Market Square and Szeroki Dunaj or the destitute and beggars in front of the Church of the Holy Cross or Powązki Cemetery's St. Charles Borromeo Church.

This publication, prepared jointly by the State Archive of the Capital City of Warsaw and the Society of Friends of the State Archive of the Capital City of Warsaw with the support of the Culture Office of the Capital City of Warsaw, presents only a small part of the accomplishments of Zdzisław Marcinkowski. The incorporated photographs were made by the author over the years 1904–1939. The descriptions of the buildings are intended to call attention to the special role they played in the history of this fragment of the Royal Way. They also allow us to follow changes that occurred up to the year 1939 on one of the most representative streets of Warsaw. They also provide an opportunity to discover a prewar fragment of the city and compare it with today.

Ryszard Wojtkowski
Director of the State Archive of the Capital City of Warsaw

Danuta Skorwider-Skiba
President of the Society of Friends of the State Archive of the Capital City of Warsaw

ZDZISŁAW MARCINKOWSKI – FOTOGRAF WARSZAWY

Zdzisław Marcinkowski urodził się w Warszawie w 1881 roku. Wraz z rodzicami mieszkał przy ulicy Bednarskiej 23. Młody Marcinkowski wczesnie rozpoczął pracę zarobkową, początkowo praktykował w składzie win Neugebauera, następnie jako urzędnik w firmie winiarskiej braci Seydel. Według informacji Eugeniusza Szwankowskiego, pracował również w firmie optycznej Berent i Plewiński, mieszczącej się przy Krakowskim Przedmieściu.

Pasją Marcinkowskiego była fotografia, która w połączeniu z zainteresowaniami krajoznawczymi dawała znakomite efekty w postaci tysięcy wykonanych zdjęć.

Trzeba dodać, że nie łatwo było w tamtych czasach zrobić zdjęcie. Sprzęt fotografa to ciężki aparat z zapasem kaset naładowanych szklanymi negatywami, nieporęczny statyw i nieodzowna czarna płachta, bez której nie można był wykonać zdjęcia. Wiedzę o sztuce fotografowania zdobywał Marcinkowski z prospektów reklamowych firm produkujących sprzęt fotograficzny, z rozmów i rad bardziej doświadczonych kolegów oraz z własnych doświadczeń.

Fotografował przede wszystkim to, co było mu najdroższe, miasto, w którym się urodził i spędził całe życie – Warszawę. Uwiecznił na szklanych negatywach nie tylko jej pomniki architektury, ulice, wielkie budowle, ale również każdy charakterystyczny fragment miasta, ważne wydarzenia i zwykłe scenki z życia miasta. Nie stronił od jej brzydoty, nie omijał małych, zaniedbanych uliczek, odrapanych budynków, ponurych podwórek. Ze szczególną pieczołowitością obfotografował Stare Miasto, którego kamieniczki, kościoły, zaułki, sienie, bramy, podwórka, staromiejskie stragany uwiecznił na tysiącach zdjęć.

Ta publikacja jest poświęcona Krakowskiemu Przedmieściu, fotografowanemu przez Zdzisława Marcinkowskiego w latach 1904-1939.

ZDZISŁAW MARCINKOWSKI: PHOTOGRAPHER OF WARSAW

Zdzisław Marcinkowski was born in Warsaw in the year 1881. He lived with his parents at No. 23 Bednarska Street. The young Marcinkowski started working early, initially learning a trade at the Neugebauer wine store to later work as a clerk at the Seydel Brothers wine company. In line with information provided by Eugeniusz Szwankowski, he also worked for the Berent and Plewiński optical company on Krakowskie Przedmieście [Cracow Faubourg].

Photography was Marcinkowski's passion. Coupled with his travel interests, this gave excellent effects in the form of thousands of photographs.

It must be added that, at that time, taking a picture was no easy task. Photographic equipment consisted of a heavy camera and a supply of film packs loaded with glass plate negatives, an unwieldy tripod, and the obligatory dark cloth without which it was impossible to take a picture. Marcinkowski gained knowledge about the art of photography from advertising brochures published by the manufacturers of photographic equipment, discussions and the advice of more skilled colleagues, and his own experience.

He primarily photographed that which was closest to his heart: Warsaw, the city where he was born and spent his entire life. His glass plate negatives preserved not only its architectural monuments, streets, and major buildings, but also each and every characteristic fragment of the city, important events, and regular scenes from the life of the city. He did not shy away from ugliness. He did not avoid small and neglected streets, decrepit buildings, and gloomy yards. He took particular care in photographing the Old Town with its tenement houses, churches, alleys, vestibules, gateways, and old town stalls—honoring them with thousands of pictures.

This publication is devoted to the Krakowskie Przedmieście as photographed by Zdzisław Marcinkowski over the years 1904–1939.

KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE

Krakowskie Przedmieście, zwane też Czerskim Przedmieściem, Rynkiem Benedyktynskim, Rynkiem Przedmiejskim, Drogą ku św. Krzyżowi, Bykowcem, stanowiło dawny odcinek drogi łączącej starą Warszawę z Czerskiem. Znaczenie Krakowskiego Przedmieścia zaczęło rosnąć pod koniec XIV w. Drewnianą zabudowę zaczęły wypierać budynki murowane. Wzdłuż Krakowskiego Przedmieścia między XV a początkiem XX w. wybudowano pałace, liczne kamienice, dwa hotele, kościoły, klasztory.

Do 1865 r. ulica funkcjonowała w świadomości warszawiaków jako „Wąskie” i „Szerokie” Krakowskie Przedmieście. Przyczyną powstania takich obiegowych nazw było wybudowanie kilkunastu kamienic na wąskim pasie gruntu, leżącym między ulicą Krakowskie Przedmieście a równoległą do niego uliczką zwaną Dziekanką. Umowną granicą między „Wąskim” a „Szerokim” Krakowskim Przedmieściem był fragment skweru z pomnikiem Adama Mickiewicza.

„Wąskie” Krakowskie Przedmieście

Na wprost od placu Zamkowego, w kierunku południowym, rozpościera się widok na ulicę Krakowskie Przedmieście. Perspektywę otwiera przylegająca do dzwonnicy kościoła św. Anny kamienica, w której mieściła się ulubiona przez warszawiaków kawiarnia „Pod Dzwonnica”. Niefortunne usytuowanie u zbiegu z ulicą Nowy Zjazd doprowadziło do jej likwidacji. W okresie międzywojennym w kamienicy mieścił się sklep ze sprzętem kuchennym.

KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE

Krakowskie Przedmieście [Cracow Faubourg], also known as the Czersk Faubourg, the Benedictine Market, Suburban Market, Road to the Holy Cross, and Bullwhip, is a section of the old road linking Warsaw with Czersk. The importance of the Krakowskie Przedmieście started to grow at the end of the 14th century. Masonry buildings began to displace timber ones. Palaces, numerous tenement houses, two hotels, churches, and monasteries were built along Krakowskie Przedmieście between the 15th century and the beginnings of the 20th century.

Up to about 1865, the street was subdivided into the “Narrow” and “Wide” Krakowskie Przedmieście in the consciousness of Warsaw’s citizens. The reason behind the emergence of these common names was the building of over a dozen tenement houses on a narrow strip of land between Krakowskie Przedmieście and a parallel street known as Dziekanka. The agreed boundary between “Narrow” and “Wide” Krakowskie Przedmieście was a fragment of a square with the Adam Mickiewicz Monument.

“Narrow” Krakowskie Przedmieście

The view directly opposite Zamkowy [Castle] Square is that of Krakowskie Przedmieście. The vista opens with a tenement house abutting St. Anne’s bell tower with the “Beneath the Bell Tower” café, a favorite haunt of Warsaw’s residents. Its unfortunate location at the intersection with Nowy Zjazd [New Ramp] Street resulted in its demolition. That building housed a store with kitchen appliances during the interwar period.

Kościół św. Anny wraz z klasztorem, ufundowany w XV w. przez księżnę Annę Mazowiecką, wybudowany w stylu gotyckim, przetrwał do czasów wojen szwedzkich. Po zniszczeniach wojennych został odbudowany w stylu barokowym, zaś w 1788 r. otrzymał klasycystyczną fasadę. Bryła kościoła pozostała w stanie niezmienionym do dziś.

Przy kościele św. Anny znajduje się gmach b. Odwachu. Początkowo stacjonowały tu wojska pruskie, w późniejszym czasie francuskie, a następnie polskie. W 1875 r. w pomieszczeniach Odwachu utworzone zostało Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, które przetrwało do 1939 r. Za muzeum, Krakowskie Przedmieście rozszerza się w plac zwany Bernardyńskim. Po jego wschodniej stronie usytuowane są kolejno: gmach Resursy Obywatelskiej, siedziba Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, figura Matki Boskiej Passawskiej i wylot ulicy Bednarskiej, łączący się z wąską uliczką, zwaną Dziekanką, która łagodnym łukiem dochodziła do „Szerokiego” Krakowskiego Przedmieścia.

W Wigilię 1898 r. odsłonięty został pomnik Adama Mickiewicza, ustawiony na skwerze przy Krakowskim Przedmieściu. Pomnik w stanie nienaruszonym przetrwał do wybuchu II wojny światowej. W czasie okupacji część elementów zdobiących otoczenie pomnika została zdemontowana na polecenie władz niemieckich. Nienaruszone pozostało tylko ozdobne ogrodzenie pomnika.

W zabudowie zachodniej pierzei „Wąskiego” Krakowskiego Przedmieścia wyróżnia się pod względem architektonicznym kilka kamienic, to m.in.: kamienica Johna, kamienica Roeslera i Hurtiga, kamienica Towarzystwa Zakładów Żyrardowskich, czy też narożna kamienica stojąca u zbiegu ulic „Wąskie” Krakowskie Przedmieście i Koziej, mieszcząca ulubioną kawiarnię warszawiaków Botte i Clotina.

Anne, Duchess of Mazovia, founded the church of St. Anne and its monastery in the 15th century. It was built in the Gothic style and survived up to the time of the Swedish Wars. Following wartime destruction it was rebuilt in the Baroque style, while in 1788 it received a Classical facade. The church mass has remained unchanged up to today.

The former Odwach [guardhouse] is located next to St. Anne's Church. Initially, it was the Prussian army that was stationed there, followed by the French and then Polish units. The Museum of Industry and Agriculture was established in the Odwach rooms in 1875. The building survived until 1939. Beyond the Odwach, Krakowskie Przedmieście widens to form Bernardine Square. Its eastern side is the location of the Resursa [Citizens' Club], followed by the offices of the Warsaw Charitable Society, a figure of Blessed Mother of Passau, and the intersection with Bednarska Street, which joins Dziekanka Street and through a gentle curve reaches "Wide" Krakowskie Przedmieście.

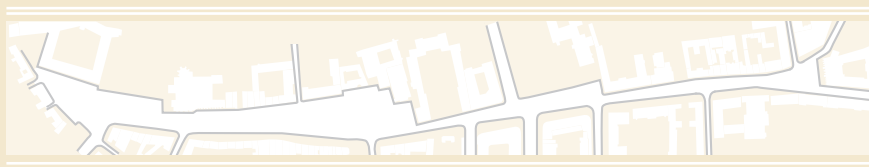
Christmas Eve of 1898 saw the unveiling of the Adam Mickiewicz Monument on a square on Krakowskie Przedmieście. Untouched, the monument survived up to the outbreak of World War II. A part of the ornaments surrounding the monument were ordered dismantled by the German authorities during the occupation. Only the monument's decorative fencing remained intact.

Several tenement houses in the western street front of "Narrow" Krakowskie Przedmieście are outstanding in terms of their architecture. These include John's House, the Roesler and Hurtig Building, the facilities of the Żyrardów Factory Association, as well as the building on the corner of "Narrow" Krakowskie Przedmieście and Kozia Street, which housed another favorite cafe of Warsaw's residents, the Botte and Clotin.

Kamienica Towarzystwa Zakładów Żyrardowskich usytuowana została w miejscu dwóch stojących na sąsiednich parcelach kamienic. Nowo wybudowana, czteropiętrowa kamienica wystawała ponad sąsiednie, burząc tym samym dość harmonijną pierzeję ulicy. Największe wrażenie na warszawiakach robiły wystawy sklepowe, wypełnione atrakcyjnym towarem. Wnętrze sklepu budziło podziw i zachwyt. Neorenesansowemu wystrojowi fasady przeciwstawiono barokowo-rokokowe wnętrza wypełnione kryształowymi lustrami, rokokowymi meblami, fantazyjnie udrapowanymi kotarami i ogromnymi żyrandolami. Handlowano głównie tkaninami z lnu, ale wybór był znacznie bogatszy, wystarczy spojrzeć na zamieszczane reklamy w ówczesnej prasie warszawskiej.

„Wąskie” Krakowskie Przedmieście po stronie zachodniej zamyka, niejako symbolicznie, narożna kamienica stojąca przy ulicy Koziej, należąca w początkach XIX w. do rękawicznika Kestera. Jej lokalizacja w sąsiedztwie gmachu Poczty sprzyjała uzyskiwaniu dość znacznego dochodu z wynajmu lokali. Nowy właściciel postanowił przerobić parter i piętro kamienicy na cukiernię, w której przyjeżdżający i wyjeżdżający mogli zakupić słodycze. Dobrze prosperującą cukiernię odkupili P. Botte i F. Clotin. Do likwidacji cukierni przyczyniło się przeniesienie Poczty do nowej siedziby na plac Warecki (ob. plac Powstańców Warszawy).

Lata 1887-1888 były istotne dla Krakowskiego Przedmieścia jako ciągu komunikacyjnego, gdyż w tym czasie zapadła decyzja o przedłużeniu ulicy Miodowej do Krakowskiego Przedmieścia. W związku z tym wyburzeniu uległy trzy kamienice oraz obszerny murowany pałac „Pod Gwiazdą”.

The Żyrardów Factory Association building was built between two tenement houses on neighboring lots. The newly-built five-story building was taller than its neighbors, thus destroying the harmonious street front. But it was the shop windows filled with attractive merchandise that made the greatest impression on Warsaw's citizens. The store's interior stirred admiration and amazement. The facade's neo-Renaissance decor was juxtapositioned with a Baroque-Rococo interior filled with crystal mirrors, Rococo furniture, fantastically arranged draperies, and huge chandeliers. Linen textiles were the main wares, but the selection was significantly richer, as can be easily seen thanks to ads placed in the Warsaw dailies of that time.

The western side of "Narrow" Krakowskie Przedmieście is closed, somewhat symbolically, by the corner building on Kozią Street that at the start of the 19th century belonged to Kester, a glove maker. Its location next to the Post Office facilitated significant income from the leasing of units. The building's new owner decided to remodel the building's ground and second floors as a confectionary shop where those arriving and departing could buy sweets. This very prosperous confectionary shop was purchased by P. Botte and F. Clotin. The moving of the Post Office to a new building on Warecki Square (presently Powstańców Warszawskich Square) led to the liquidation of the shop.

The years 1887-1888 were very important for Krakowskie Przedmieście as a traffic route. It was then that a decision was taken to extend Miodowa Street to Krakowskie Przedmieście. The result was the demolition of three tenement houses and the expansive masonry Pod Gwiazdą [Under a Star] Palace.

„Szerokie” Krakowskie Przedmieście

Jak już wspomniano, skwer z pomnikiem Adama Mickiewicza stanowił umowną granicę między „Wąskim” a „Szerokim” Krakowskim Przedmieściem.

„Szerokie” Krakowskie Przedmieście różniło się od „Wąskiego” przede wszystkim rodzajem zabudowy. Ta część Krakowskiego Przedmieścia to miejsce lokalizacji pałaców, kamienic dochodowych, hoteli, kościołów i pomników.

Tuż za pomnikiem Mickiewicza, budynkiem Dziekanki, domem Maksymiliana Fajansa i kościołem oo. Karmelitów, w części po karmelickich zabudowaniach klasztornych ulokował swój skład win Wacław Rago. Nieco dalej zaczynają się zabudowania Pałacu Namiestnikowskiego, który pierwotnie był własnością hetmana wielkiego koronnego Stanisława Koniecpolskiego. Drogą spadkową przechodził w ręce Lubomirskich i Radziwiłłów. Pałac służył przez długie lata celom teatralnym, zgromadzeniom publicznym, balom i działalności handlowej.

Był świadkiem wydarzeń politycznych, to w jego murach, po uchwaleniu Konstytucji 3 Maja, mieszczanie warszawscy wydali wielką ucztę na cześć króla Stanisława Poniatowskiego.

W 1870 r. przeprowadzone zostały prace remontowe wewnątrz pałacowych. Na dziedzińcu stanął pomnik Iwana Paskiewicza, odsłonięty w 1856 r. Odlany w brązie posąg ustawiony był na cokole z płaskorzeźbami ukazującymi sceny z życia namiestnika. Pomnik dotrwał przed pałacem do 1917 r., kiedy to zapadła decyzja o jego rozebraniu. Moment demontażu pomnika uwiecznił Zdzisław Marcinkowski. Uchwycił aparatem moment zdejmowania pomnika z cokołu. Posąg został

“Wide” Krakowskie Przedmieście

As already mentioned, the square with the Adam Mickiewicz Monument was the acknowledged boundary between the “Narrow” and “Wide” Krakowskie Przedmieście.

“Wide” Krakowskie Przedmieście differed from the “Narrow” one primarily with respect to the types of buildings fronting it. This section of Krakowskie Przedmieście was the site of palaces, commercial buildings, hotels, churches, and monuments.

Immediately behind the Adam Mickiewicz Monument is the Dziekanka Building, the Maksymilian Fajans House, the Carmelite Church, and the wine shop installed by Wacław Rago in a part of the post-Carmelite monastery structure. Somewhat farther are the buildings of the Viceroy’s Palace, which was initially the property of Stanisław Koniecpolski, Grand Crown Hetman. By way of successive bequeaths it passed into the hands of the Lubomirskis and Radziwiłłs. For many years the palace served as a theater, a venue for public meetings and balls, and commercial activities.

It was also a witness to historical events. It was within its walls that the citizenry of Warsaw organized a grand feast in honor of King Stanisław Poniatowski following the ratification of the May 3rd Constitution.

The year 1870 saw the conducting of renovation work on the palace interiors. A monument of Ivan Paskevich was unveiled in its courtyard in 1856. Made of bronze, the sculpture was mounted on a plinth with bas-relief depicting scenes from the life of the viceroy. The monument survived on its site in front of the palace until 1917 when the decision was taken to have it dismantled. Zdzisław Marcinkowski preserved the disassembly of the monument. His camera captured the moment when

opieczony dość grubym łańcuchem i ściągany był z cokółu za pomocą dźwigu. Patrząc na tę fotografię, można zauważyć analogię do akcji usuwania pomnika Feliksa Dzierżyńskiego na placu Bankowym w Warszawie w 1985 r.

Hotel Europejski

Wśród warszawskich budowli powstałych w początku XIX w. na szczególną uwagę zasługuje Hotel Europejski. Był ważnym ośrodkiem życia politycznego i towarzyskiego. W świadomości warszawiaków funkcjonował jako miejsce oddania hołdu pięciu poległym w 1861 r. oraz jako miejsce spotkań i narad przywódców wydarzeń z 1863 r. Gmach hotelu zajmował obszar między ulicami: Krakowskie Przedmieście, Czystą (ob. Ossolińskich), placem Saskim i ulicą przy Komendzie Miasta, (ob. Tokarzewskiego-Karaszewicza). Główne wejście znajdowało się od strony Krakowskiego Przedmieścia, drugie zaś – od strony Komendy Miasta. W 1877 r. całkowicie ukończono rozbudowę hotelu. Dysponował wówczas 240 pokojami i salonami. Jako jedyny tej klasy hotel w Warszawie, ściągał najbogatszą klientelę, i dopiero budowa hotelu Bristol po przeciwnej stronie Krakowskiego Przedmieścia odebrała mu część klientów. Nim jednak to nastąpiło, o możliwość posiadania w Hotelu Europejskim sklepu czy magazynu z ekskluzywnym towarem zabiegały najlepsze warszawskie firmy. Miał tu cukiernię Conti, której właścicielem od 1873 r. był Lourse, działały: Magazyn Towarów Galanteryjnych Angielskich Francuskich Niemieckich, magazyn herbaty Dawidowa, sklep wyrobów tytoniowych Kalinowskiego i Przepiórkowskiego, sklep z wyrobami platerowanymi braci Henneberg. W latach 1881-1900 w hotelu mieścił się Salon Malarski Aleksandra Krywulta. W 1907 r. hotel obchodził pięćdzie-

the monument was being removed from its plinth. The statue was entwined by a rather thick chain and taken off the plinth using a crane. Looking at the photographs it is easy to note the analogy to the 1985 operation of removing the statue of Felix Dzierzhinsky that stood on Bankowy [Banking] Square in Warsaw.

Europejski Hotel

Among the buildings of Warsaw erected at the start of the 19th century, the Europejski Hotel is particularly noteworthy. It was an important center of political and social life. It was engrained in the consciousness of the citizens of Warsaw as a place commemorating the five fallen of 1861 as well as a meeting and council place of the leaders of the events of 1863. The hotel building occupied the space bounded by Krakowskie Przedmieście and Czysta (presently Ossolińskich) streets, Sasaki [Saxon] Square, and the street along the Municipal Headquarters building (presently Tokarzewskiego-Karaszewicza Street). The main entrance was from Krakowskie Przedmieście, a second one was found on the Municipal Headquarters side. The hotel's expansion was complete in 1877. It then boasted 240 rooms and salons. As the only hotel of this class in Warsaw it attracted the wealthiest of customers. It was not until the building of the Bristol Hotel on the other side of Krakowskie Przedmieście that it lost some of its business. However, before that occurred, all the best Warsaw companies vied for the possibility of having a shop or store with exclusive merchandise in the Europejski Hotel. It was home to the Conti confectionary shop, owned by Lourse as of 1873, as well as branch offices of the English, French, and German Haberdashery, the Dawidow Tea Store, the Kalinowski and Przepiórkowski Tobacco Shop, as well as the Henneberg Brothers Silverware Shop. The hotel housed the Aleksander Krywult painting salon over the years 1881–1900. The hotel celebrated

siąt lat działalności. W tym też roku zainstalowano elektryczne oświetlenie i uruchomiono dwie elektryczne windy. W okresie międzywojennym organizowano w hotelu słynne bale, na których bawili się dyplomaci, arystokracja, artyści. Wybuch wojny nie przerwał funkcjonowania hotelu aż do wybuchu powstania warszawskiego.

Kamienica Karola Beyera

Kamienica wybudowana na posesji leżącej u zbiegu ulic Krakowskie Przedmieście i Królewskiej, w miejscu pałacu należącego pierwotnie do Ossolińskich i Mokronowskich. Okazały czterokondygnacyjny budynek posiadał dwie elewacje frontowe. Zaokrąglony narożnik wieńczyła mała rotunda o półokrągłych wąskich oknach, której motyw powtórzyli budowniczy hotelu Bristol. Elewacje kamienicy zyskały bogaty wystrój w stylu włoskiego renesansu, dopełniony bogatą dekoracją rzeźbiarską. Na wysokości drugiego piętra, między oknami, umieszczone zostały alegoryczne rzeźby, symbolizujące m.in.: rzemiosło i rękodzielnictwo oraz hydraulikę i przemysł. Kamienica spełniała typowo dochodowe funkcje. Parter i dwie kondygnacje przeznaczone były na lokale użytkowe do wynajęcia. Największą sławą wśród sklepów mieszczących się w kamienicy Beyera cieszyła się księgarnia działająca pod szyldem E. Wende & Comp., znanego warszawskiego księgarza i wydawcy. Oferowała nowości ze wszystkich gałęzi literatury krajowej i zagranicznej oraz duży wybór nut. Inną znaną firmą był sklep cukierniczy E. Wedla. Kamienica K. Beyera przetrwała do wybuchu II wojny. W czasie jej trwania uległa tylko częściowemu zniszczeniu: wypalone zostały wnętrza, zaś mury zewnętrzne w pełnej wysokości stały nienaruszone. Mimo dobrego zachowania kamienicy nie odbudowano.

its fiftieth anniversary in 1907. That was also the year in which electric lighting was installed as were two electrically-powered elevators. Famous balls were organized in the hotel during the interwar period attended by diplomats, aristocrats, and artists. The outbreak of the war did not suspend the operations of the hotel, which functioned right up to the outbreak of the Warsaw Rising.

Karol Beyer House

This tenement house was built on a lot at the intersection of Krakowskie Przedmieście and Królewska [Royal] streets on the site of a palace that initially belonged to the Ossolińskis and Mokronowskis. This imposing four-story building had two front facades. The rounded corner was crowned by a small rotunda with narrow arched windows, a motif copied by the builders of the Bristol Hotel. The building's facades were richly ornamented in the Italian Renaissance style, supplemented by rich sculpture work. Allegorical statues symbolizing craftsmanship, the artistic handicrafts, hydraulics, and industry were placed between the windows on the third floor. The building served typical profit-oriented functions. The ground and two successive floors were earmarked as commercial units for rent. Among stores found in the Beyer House, the most famous was the bookshop belonging to E. Wende & Co., a well-known bookseller and publisher. The store offered novelties from all fields of domestic and foreign literature as well as a broad selection of sheet music. Another well-known company was the confectionary shop of E. Wedel. The Beyer House survived up to the outbreak of World War II. It was partially destroyed as the war proceeded—its interiors were burned, but its walls remained sound in their entirety. In spite of its good state, the building was not reconstructed.

Dom Józefa Grodzickiego

Kamienica beyerowska przylegała do wzniesionego w latach 1851-1852 domu Józefa Grodzickiego. Wybudowany według planów Henryka Marconiego, był trójkondygnacyjną, dziewiętnastoosiową budowlą o charakterze pałacowym, utrzymanym w stylu neorenesansu włoskiego. Budynek otrzymał interesującą dekorację z rzeźb o tematyce mitologicznej. Parter zajmowały obszerne sklepy, o czym świadczą do dziś okazałe witryny. W czasie działań wojennych uległ zniszczeniu. Po wojnie zdecydowano o odbudowie tylko części frontowej budynku, wyburzając obszerne oficyny. Obecnie mieści się w nim księgarnia naukowa im. Bolesława Prusa. Tuż obok pyszni się gmach pałacu Czapskich, siedziby Akademii Sztuk Pięknych. Po przeciwnej stronie ulicy znajduje się kompleks budynków Uniwersytetu Warszawskiego – pałace Czetwertyńskich, Tyszkiewiczów, gmach Biblioteki Uniwersyteckiej.

Pałac Karasia

Na prezentowanych w niniejszym wydawnictwie zdjęciach Zdzisława Marcinkowskiego nie zachował się wizerunek pałacu Karasia. Warto jednak poświęcić tej budowli parę słów.

Do 1912 r. przy ulicy Krakowskie Przedmieście 2 stał pałac Kazimierza Karasia herbu Dąbrowa, kasztelana wiskiego. W 1769 r. za wierną służbę otrzymał od króla darowiznę, leżącą między ulicą Obożną i Aleksandrią. Stojący tam dawny pałac Denhoffów postanowił przebudować na własną siedzibę w stylu renesansowej rezydencji. Łuk nad środkowym

Józef Grodzicki House

The Beyer House was adjacent to the Józef Grodzicki House, erected over the years 1851–1852. Built in accordance with a design by Henryk Marconi, it was a three-story nineteenth-century building of palatial character maintained in the Italian Renaissance style. The building was endowed with interesting sculptured ornaments with mythological themes. Spacious stores occupied the ground floor, which can be seen in grand store windows still visible today. The building was destroyed as a result of wartime operations. After the war only the front part of the building was rebuilt, while the vast annex sections were demolished. Today, it is home to the Bolesław Prus bookstore. Next to the building is the sumptuous Czapski Palace, the seat of the Academy of Fine Arts. The opposite side of the street is the site of the complex of University of Warsaw buildings—the Czetwertyński and Tyszkiewicz palaces and the University Library building.

11 ...

Karaś Palace

The photographs by Zdzisław Marcinkowski presented in this publication did not preserve the image of the Karaś Palace. A few words should be devoted to that building, however.

The palace of Kazimierz Karaś, bearing the Dąbrowa as his coat-of-arms and Castellan of Wizna, stood at No. 2 Krakowskie Przedmieście up to 1912. For faithful service he received the land between Obożna Street and Aleksandria as a gift from the king in 1769. Karaś decided to remodel the former Denhoff Palace standing on the site as his own in the style of a Renaissance residence.

oknem fasady wieńczyły dwie, ukośnie ułożone, złączone i zwieńczone koroną tarcze przedstawiające herb Łódzia należący do żony Kazimierza Karasia oraz jego własny herb Dąbrowa. W środkowej, frontowej części pałacu, nad oknami pierwszego piętra, umieszczone zostały dwie płaskorzeźby w kształcie medalionów, przedstawiające Stanisława Augusta Poniatowskiego przed wstąpieniem na tron i z okresu panowania. Po śmierci Karasia pałac wielokrotnie zmieniał właścicieli. Przez niemal osiemdziesiąt lat, od 1824 r., istniał w pałacu szynk zwany „U Karasia” lub „Pod Karasielem”, a od 1891 r. do wybuchu I wojny miała tu siedzibę redakcja i drukarnia „Gazety Warszawskiej”. Rozwój komunikacji miejskiej spowodował poszerzenie ulicy Oboźnej w jej odcinku przy Krakowskim Przedmieściu. W związku z tym wyburzono narożnik pałacu, co zachwiało proporcją budynku, zszerepony, przetrwał do 1912 roku, kiedy decyzja o budowie Teatru Polskiego przesądziła o jego losie.

Pałac Staszica

Ufundowany przez Stanisława Staszica na siedzibę Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Zbudowany według projektu A. Corazziego stanął na miejscu kościoła dominikanów obserwantów. W 1830 r. przed pałacem ustawiono pomnik Mikołaja Kopernika. Po powstaniu listopadowym pałac skonfiskowano i przeznaczono na biura. Od 1862 r. mieściło się w nim rosyjskie gimnazjum męskie, a w 1993 urządzono we wnętrzach kaplicę prawosławną. W czasie działań wojennych i powstania warszawskiego uległ zniszczeniu.

Nieistniejący pałac Karasia wraz z pomnikiem Mikołaja Kopernika i Pałacem Staszica stanowiły umownie południową granicę ulicy Krakowskie Przedmieście.

The arch over the central window of the attic was crowned by two diagonally laid shields topped by a crown. The shields depicted the Łódzia and Dąbrowa, the coats-of-arms of the wife of Kazimierz Karas and his own, respectively. Two bas-relief sculptures in the form of medallions were placed over the second floor windows of the central front section of the palace. They depicted Stanisław August Poniatowski before he ascended to the throne and during his reign. The palace changed owners many times after the death of Karas. A tavern known as “At Karas” or “Beneath Karas” existed in the palace for almost eighty years starting with 1824; it housed the editorial offices and printing facilities of the Gazeta Warszawska [Warsaw Gazette] from 1891 to the outbreak of World War I. The development of municipal mass transit resulted in the widening of Oboźna Street along its segment near Krakowskie Przedmieście. As a result, the corner of the palace was demolished. This upset the proportions of the building, which survived up to 1912 in its unsightly form. It was then that the decision to build the Polish Theater ultimately determined its fate.

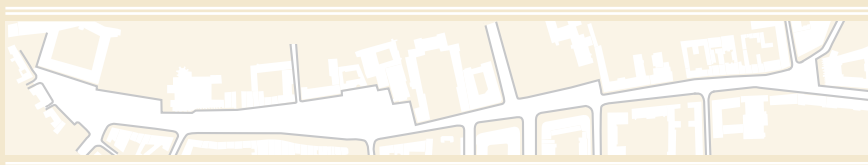
Staszic Palace

Founded by Stanisław Staszic as the seat of the Royal Society of the Friends of Science, it was built in accordance with a design by Antonio Corazzi on the site of a church of the Observance Dominicans. A monument to Nicolaus Copernicus was erected in front of the palace in 1830. The palace was confiscated in the wake of the November Insurrection and designated for offices. Starting with 1862 it housed a Russian high school for boys and an Orthodox chapel was organized in its interiors in 1893. It was destroyed as a result of wartime operations and the Warsaw Rising.

The nonexistent Karas Palace, together with the Nicolas Copernicus Monument and the Staszic Palace, form the agreed southern boundary of Krakowskie Przedmieście.

Bibliografia (wybór)

- „Adres-Kalendar goroda Varsavy na 1898 god”, Varsava, 1898.
- „Adres-Kalendar goroda Varsavy na 1899 god”, Varsava, 1899.
- „Taryffa miasta do składki na Koszary na rat sześć czteromiesięcznych w roku 1784 ułożona z kwitami zgodną okazująca”.
- „Taryffa miasta Warszawy...”, 1806.
- „Taryffa miasta Warszawy...”, 1811.
- „Przewodnik po Warszawie 1892”, Warszawa, 1892.
- „Album o zabytkach architektonicznych stolicy z 66 ilustracjami, słowem wstępnym i szkicem historycznym miasta do XIX wieku”, Stuttgart, 1947.
- A. Sołtan, „Warszawa wczoraj”, Warszawa, 1998.
- „Przewodnik po Warszawie 1892”, Warszawa 1892.
- W. Gomulicki, „Opowiadania o starej Warszawie”, opr. J.W. Gomulicki, Warszawa, 1960.
- „Słownik pracowników książki”, red. I. Treichel, Warszawa, 1972.
- „Szkice warszawskie”, Warszawa, 1958.
- M. Rymaszyna, „Karaś Kazimierz” [w:] PSB, t. 12, Wrocław, 1966, s. 19-20.
- „Encyklopedia Warszawy”, PWN, Warszawa, 1994, s. 599.

A Selected Bibliography

- “Adres-Kalendar goroda Varsavy na 1898 god”, Varsava, 1898.
- “Adres-Kalendar goroda Varsavy na 1899 god”, Varsava, 1899.
- “Taryffa miasta do składki na Koszary na rat sześć czteromiesięcznych w roku 1784 ułożona z kwitami zgodną okazująca” [Municipal tariff for dues for the Garrison in six four-month installments in the year 1784 with receipts shown accordingly].
- “Taryffa miasta Warszawy ...” [Municipal tariff of Warsaw ...], 1806.
- “Taryffa miasta Warszawy ...” [Municipal tariff of Warsaw ...], 1811.
- “Przewodnik po Warszawie 1892” [Guidebook around Warsaw: 1892], Warsaw, 1892.
- “Album o zabytkach architektonicznych stolicy z 66 ilustracjami, słowem wstępnym i szkicem historycznym miasta do XIX wieku” [An album on the historical architecture of the capital with sixty-six illustrations, foreword, and historical sketch of the city up to the nineteenth century], Stuttgart, 1947.
- A. Sołtan, “Warszawa wczoraj” [Warsaw yesterday], Warsaw, 1998.
- “Przewodnik po Warszawie 1892” [Guidebook around Warsaw: 1892], Warsaw, 1892.
- W. Gomulicki, “Opowiadania o starej Warszawie” [Tales of old Warsaw], developed by J. W. Gomulicki, Warsaw, 1960.
- “Słownik pracowników książki” [A glossary for bookmakers], edited by I. Treichel, Warsaw, 1972.
- “Szkice warszawskie” [Warsaw sketches], Warsaw, 1958,
- M. Rymaszyna, “Karaś Kazimierz” in PSB, vol. 12, Wrocław, 1966, pp. 19–20.
- “Encyklopedia Warszawy”, [Encyclopedia of Warsaw], PWN, Warsaw, 1994, p. 599.

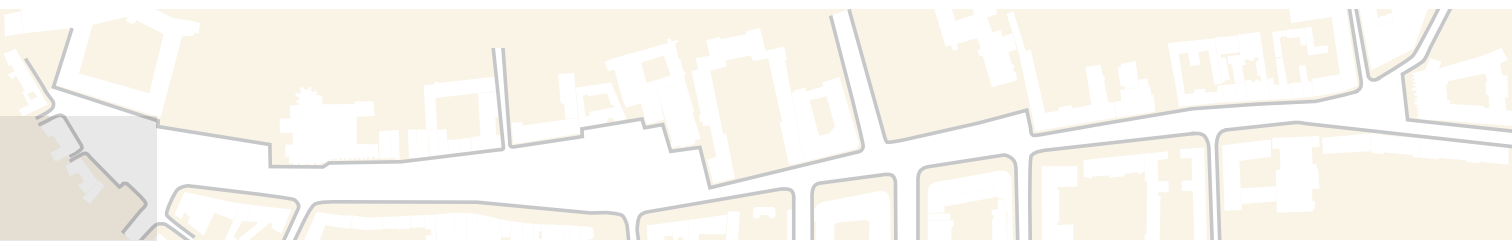
1 Plac Zamkowy – fasady kamienic, widoczna narożna kamienica przy ulicy Podwale i wylot ulicy Piwnej, na pierwszym planie kolumna Zygmunta, ok. 1909 r.

Zamkowy Square – Tenement house facades with a visible corner tenement house on Podwale Street at the intersection with Piwna Street and Sigismund's Column in the foreground, ca. 1909.

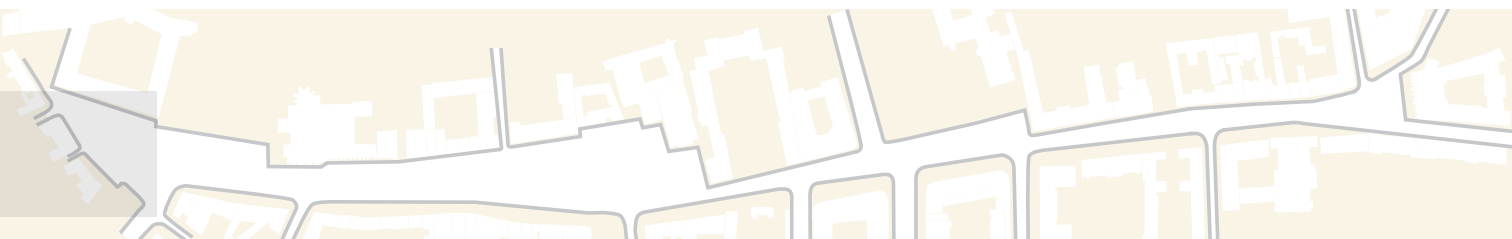
2 Plac Zamkowy – po stronie prawej fragment zachodniej fasady Zamku Królewskiego, w głębi wyloty ulic Świętojańskiej i Piwnej, po 1920 r.

Zamkowy Square – A fragment of the western facade of the Royal Castle on the right and the exits of Świętojańska and Piwna streets in the background, after 1920.

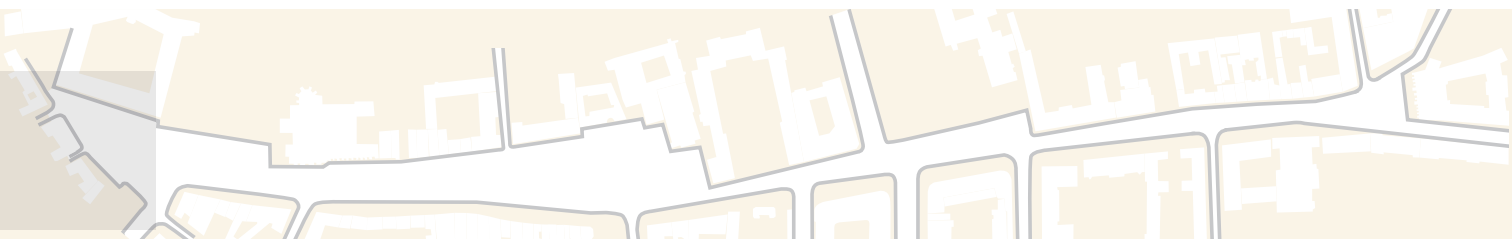

3 Plac Zamkowy, po 1915 r.
Zamkowy Square – after 1915.

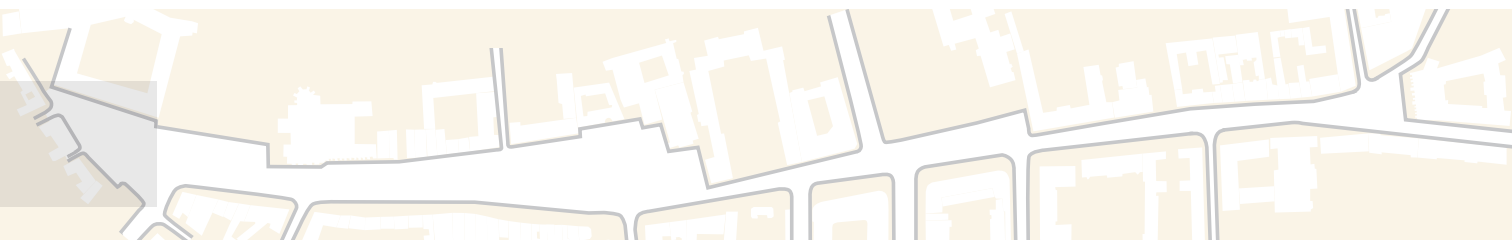

4 Fasady kamienic przy placu Zamkowym z wylotem ulicy Piwnej, po 1915 r.
Facade of the tenement house on Zamkowy Square and the exit of Piwna Street, after 1915.

5 Fasady kamienic przy placu Zamkowym z wylotami ulic Piwnej i Świętojańskiej, po 1915 r.
Facade of the tenement house on Zamkowy Square with the exits of Piwna and Świętojańska streets, after 1915.

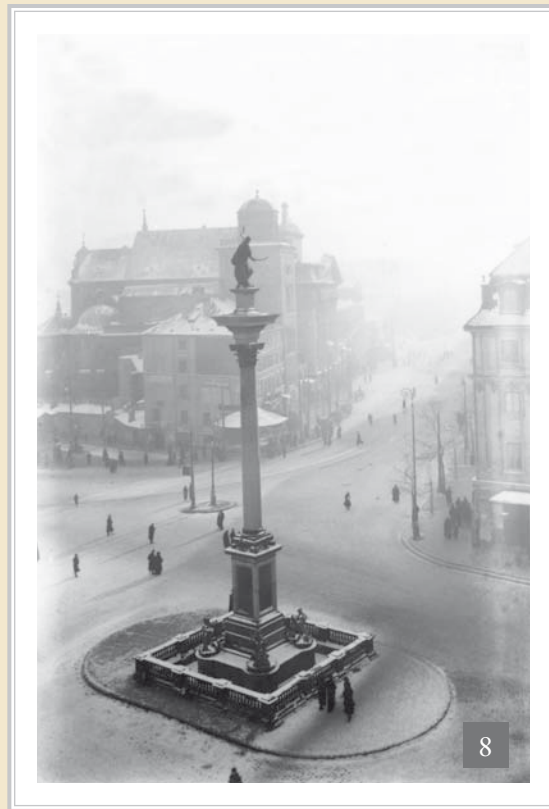

6 Plac Zamkowy – widok w kierunku wylotu ulicy Podwale, ok. 1930r.
Zamkowy Square – View from the exit of Podwale Street, ca. 1939.

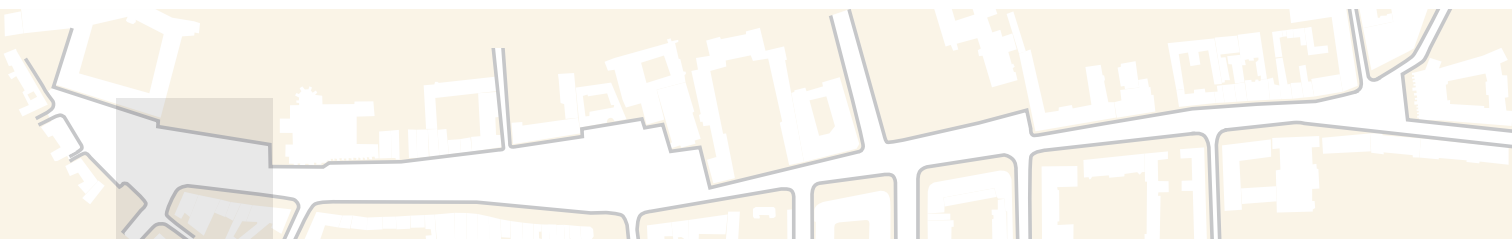

8 Kolumna Zygmunta, w tle ulica Krakowskie Przedmieście w kierunku ulicy Nowy Świat, ok. 1916-1918 r.

Sigismund's Column against a backdrop of Krakowskie Przedmieście, looking towards Nowy Świat Street, ca. 1916-1918.

7 Plac Zamkowy - wylot ulicy Nowy Zjazd, po 1920 r.
Zamkowy Square - Nowy Zjazd Street exit, after 1920.

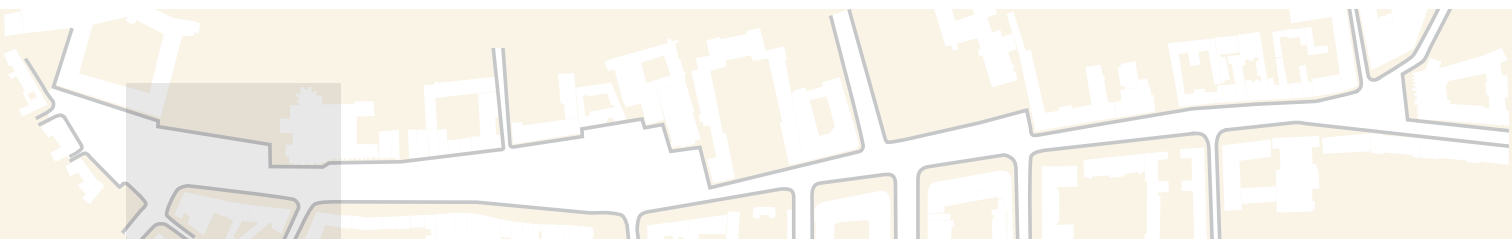
9 Widok placu Zamkowego i perspektywa ulicy Krakowskie Przedmieście w kierunku ulicy Nowy Świat, po stronie prawej widoczna fasada kamienicy Johna, po 1920 r.

View of Zamkowy Square and Krakowskie Przedmieście towards Nowy Świat, with the facade of John's House visible on the right, after 1920.

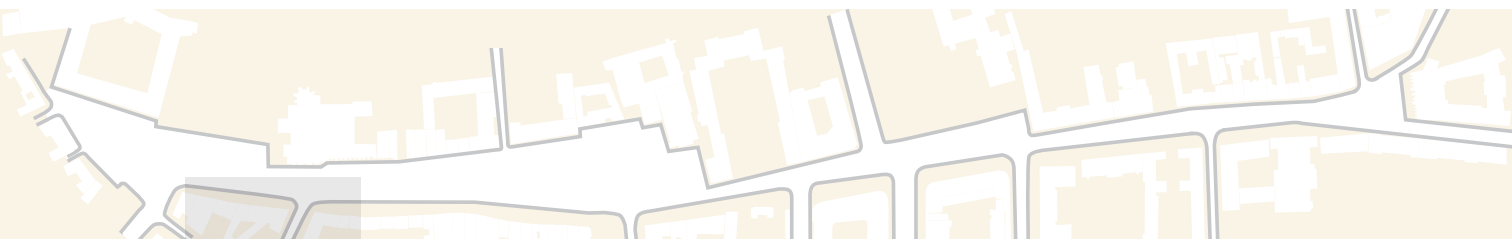
10 Wylot na plac Zamkowy, po lewej stronie kamienice oznaczone numerami 81, 83, 85, 87, 89, w głębi kamienice przy ulicy Podwale i północno-zachodniej pierzei placu, przed 1915 r.

Exit to Zamkowy Square with No. 81, No. 83, No. 85, No. 87, and No. 89 tenement houses on the left, the tenement houses of Podwale Street as well as the northwestern square front in the background, prior to 1915.

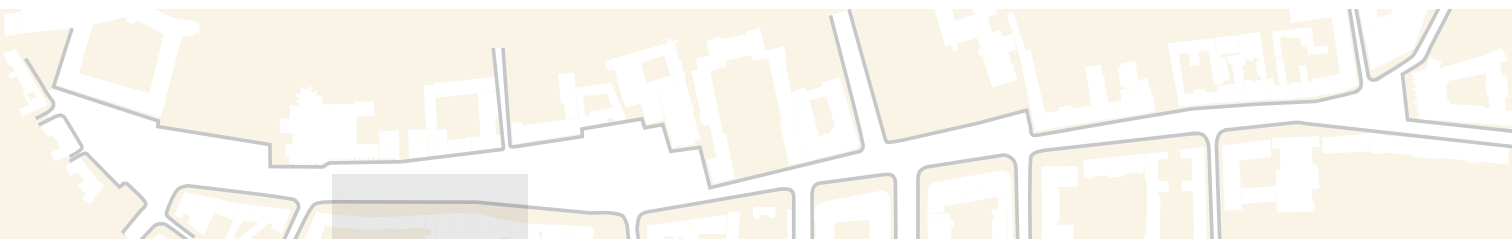

11 Krakowskie Przedmieście 69 – siedziba Biura Techniczno-Budowlanego Odbudowa, b.d.
No. 69 Krakowskie Przedmieście – Offices of the Odbudowa Technical-Construction Bureau, not dated.

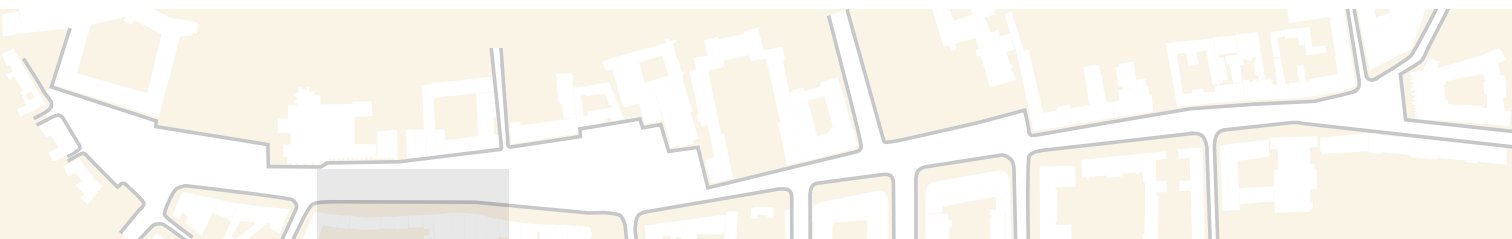

12 Witryny sklepowe w kamienicach o numerach 61, 63, 65, przed 1915 r.
Store displays in the No. 61, No. 63, and No. 65 tenement houses, prior to 1915.

13 Widok w kierunku placu Zamkowego, sprzedająca owoce, b.d.
View towards Zamkowy Square, a fruit seller, not dated.

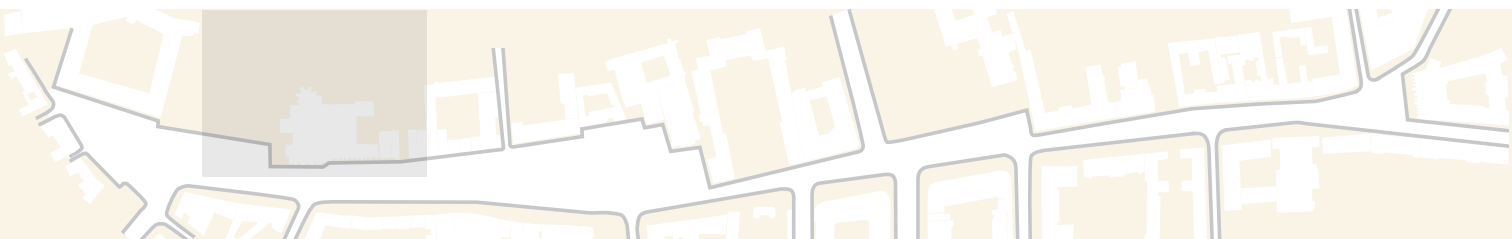
14 Dzwonnica i kościół św. Anny oraz gmach b. Odwachu (w latach 1867-1875 siedziba Zachęty Sztuk Pięknych, 1875-1930 Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, obecnie Centralnej Biblioteki Rolniczej), po 1920 r.

Bell tower and church of St. Anne as well as the former Odwach building (seat of Zachęta Fine Arts gallery over the years 1867–1875 and the Museum of Industry and Agriculture over the years 1875–1930, presently the Central Agricultural Library), after 1920.

15 Widok w kierunku placu Zamkowego, po stronie prawej gmach b. Odwachu (w latach 1867-1875 siedziba Zachęty Sztuk Pięknych, 1875-1930 Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, obecnie Centralnej Biblioteki Rolniczej), kościół św. Anny, w głębi widoczna kolumna Zygmunta i wieża katedry św. Jana, przed 1915 r.

View towards Zamkowy Square and the former Odwach building (seat of Zachęta Fine Arts gallery over the years 1867–1875 and the Museum of Industry and Agriculture over the years 1875–1930, presently the Central Agricultural Library), church of St. Anne, and the Sigismund Column and the tower of St. John's Cathedral visible in the background, prior to 1915.

16 Krakowskie Przedmieście w kierunku ulicy Nowy Świat, po 1920 r.
Krakowskie Przedmieście towards Nowy Świat Street, after 1920.

17 Gmach b. Odwachu (w latach 1867-1875 siedziba Zachęty Sztuk Pięknych, 1875-1930 Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, obecnie Centralnej Biblioteki Rolniczej), przed 1915 r.
The former Odwach building (seat of Zachęta Fine Arts gallery over the years 1867–1875 and the Museum of Industry and Agriculture over the years 1875–1930, presently the Central Agricultural Library), prior to 1915.

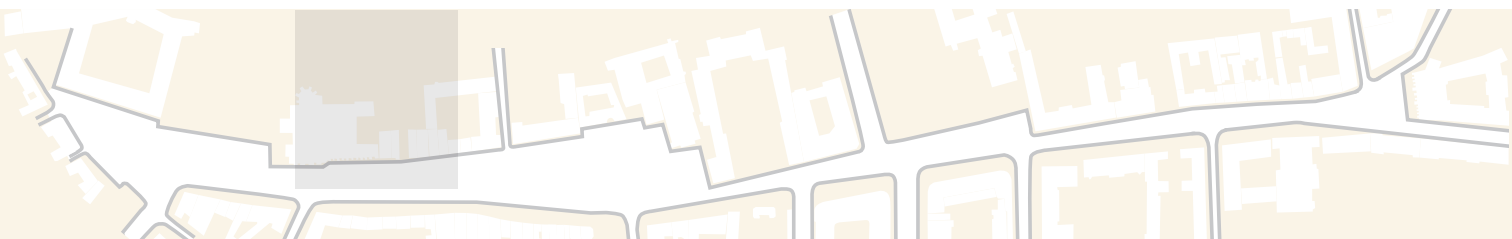
18

18 Na pierwszym planie wóz do transportu zwierząt, w tle gmach b. Odwachu (w latach 1867-1875 siedziba Zachęta Sztuk Pięknych, 1875-1930 Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, obecnie Centralnej Biblioteki Rolniczej), po 1915 r.

A wagon for the transportation of animals in the foreground and the former Odwach building (seat of Zachęta Fine Arts gallery over the years 1867–1875 and the Museum of Industry and Agriculture over the years 1875–1930, presently the Central Agricultural Library) in the background, after 1915.

19 Gmach b. Odwachu (w latach 1867-1875 siedziba Zachęta Sztuk Pięknych, 1875-1930 Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, obecnie Centralnej Biblioteki Rolniczej), przed 1915 r.
The former Odwach building (seat of Zachęta Fine Arts gallery over the years 1867-1875 and the Museum of Industry and Agriculture over the years 1875-1930, presently the Central Agricultural Library), after 1915.

20 Remont nawierzchni przed gmachem Resursy Obywatelskiej (obecnie Dom Polonii), b.d.
Renovation of the pavement in front of the Resursa (Citizen's Club, presently the Polonia Expatriate Center), not dated.

21

21 Udekorowana fasada gmachu Resursy Obywatelskiej (obecnie Dom Polonii), b.d.
The decorated facade of the Resursa (Citizen's Club, presently the Polonia Expatriate Center), not dated.

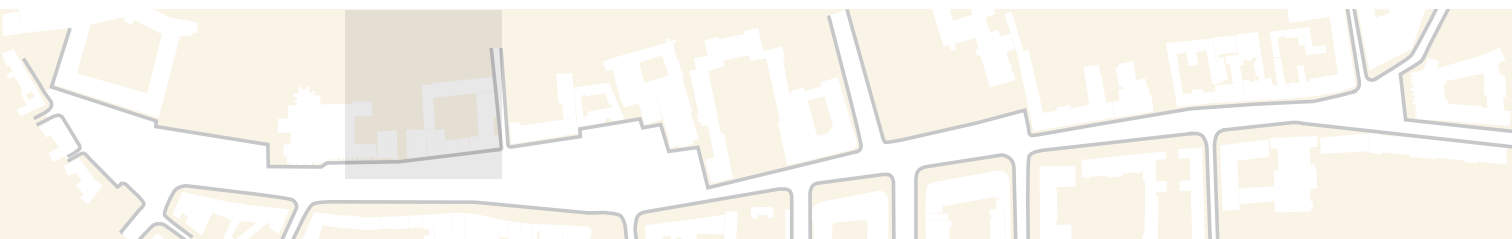
22

22 Gmach Resursy Obywatelskiej (obecnie Dom Polonii), po stronie prawej fragment siedziby Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, ok. 1920 r.
The Resursa (Citizen's Club, presently the Polonia Expatriate Center) with a fragment of the Warsaw Charitable Society on the right, ca. 1920.

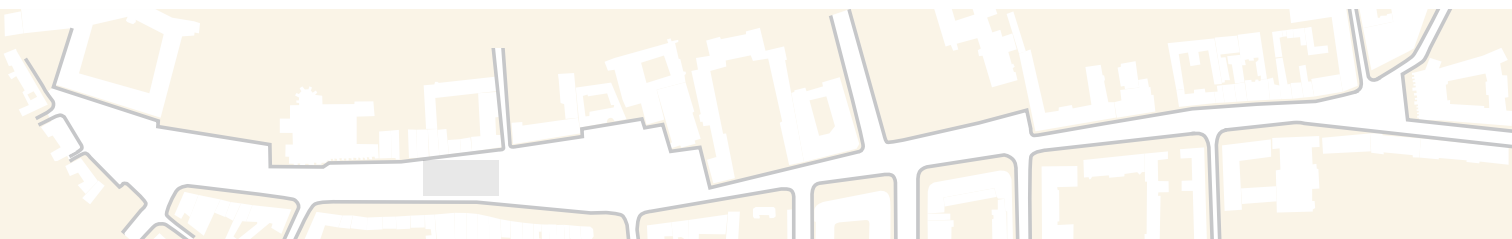

23 Gmach Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, przed 1915 r
The Warsaw Charitable Society Building, prior to 1915.

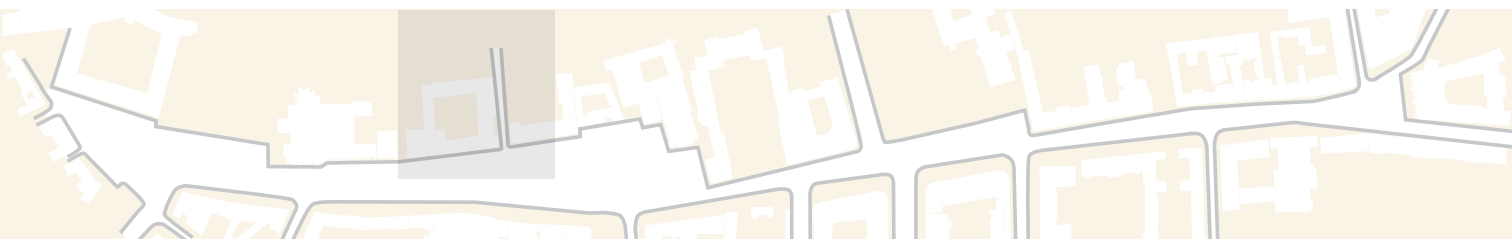

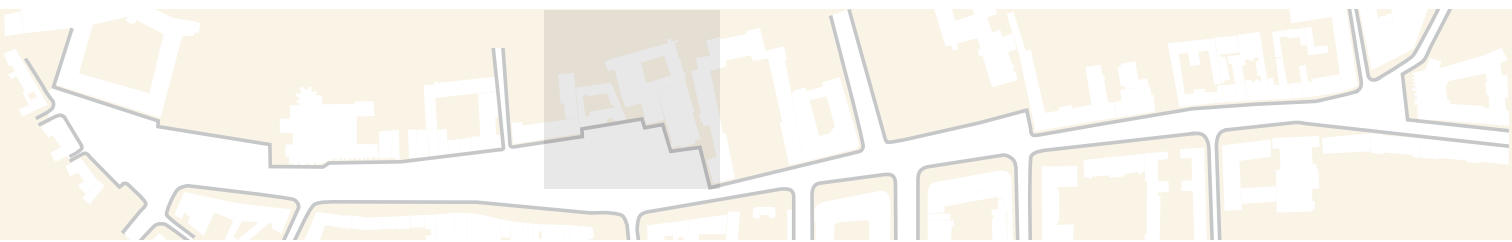
24 Figura Matki Boskiej Passawskiej, przed 1915 r.
The figure of the Blessed Mother of Passau, prior to 1915.

25 Narożna kamienica przy ulicy Bednarskiej, na ścianie frontowej i bocznej, od strony ulicy Bednarskiej, napis: „Broń i amunicja”, ok. 1930 r.
Corner tenement house on Bednarska Street with the sign “Arms and Ammunition” on the front and side walls from the Bednarska Street side, ca. 1930.

26, 27, 28 Wąski odcinek ulicy Krakowskie Przedmieście, biegnący między jej wschodnią pierzeją a skwerem, zwany dawniej Dziekanią lub Dziekanką (od jurydyki duchownej, powstałej w 1402 r. z nadania Janusza Starszego, księcia mazowieckiego), widoczna boczna elewacja kościoła o.o. Karmelitów pw. Wniebowzięcia NMP i św. Józefa Oblubieńca, b.d.

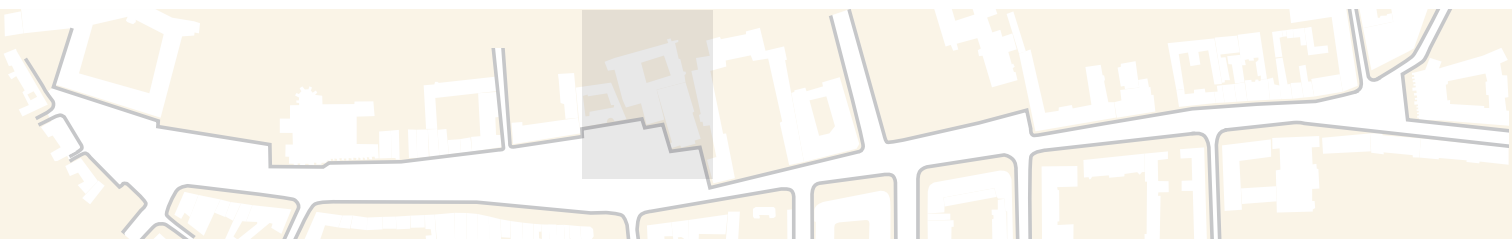
The narrow segment of Krakowskie Przedmieście running between its eastern street front and a square, formerly known as Dziekania or Dziekanka (from the independent ecclesiastical estate established in 1402 as granted by Janusz the Elder, Duke of Mazovia) with the side facade of the Carmelite church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and of St. Joseph the Beloved visible, not dated.

29 Wąski odcinek ulicy Krakowskie Przedmieście, biegnący między jej wschodnią pierzeją a skwerem, zwany dawniej Dziekanią lub Dziekanką (od jurydyki duchownej, powstałej w 1402 r. z nadania Janusza Starszego, księcia mazowieckiego), widoczna północna elewacja kościoła o.o. Karmelitów pw. Wniebowzięcia NMP i św. Józefa Oblubieńca, b.d.

The narrow segment of Krakowskie Przedmieście running between its eastern street front and a square, formerly known as Dziekania or Dziekanka (from the independent ecclesiastical estate established in 1402 as granted by Janusz the Elder, Duke of Mazovia) with the northern facade of the Carmelite church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and of St. Joseph the Beloved visible, not dated.

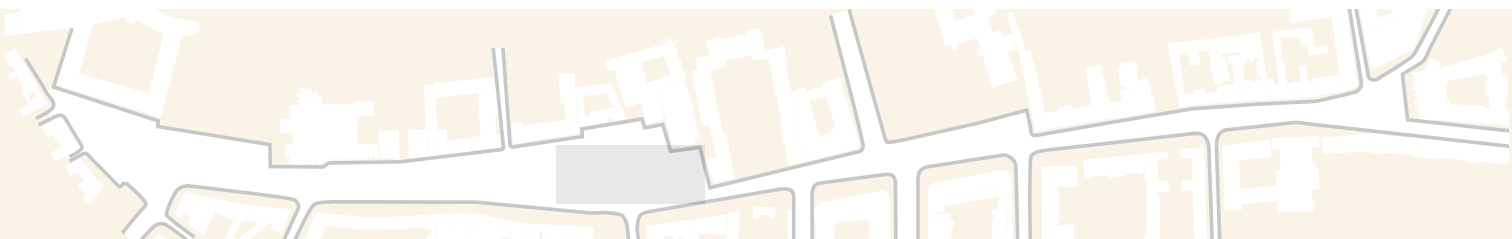
- 30 Wąski odcinek ulicy Krakowskie Przedmieście, biegnący między jej wschodnią pierzeją a skwem, zwany dawniej Dziekanią lub Dziekanką (od jurydyki duchownej, powstałej w 1402 r. z nadania Janusza Starszego, księcia mazowieckiego), b.d.
The narrow segment of Krakowskie Przedmieście running between its eastern street front and a square, formerly known as Dziekania or Dziekanka (from the independent ecclesiastical estate established in 1402 as granted by Janusz the Elder, Duke of Mazovia), not dated.

31

31 Wąski odcinek ulicy Krakowskie Przedmieście, biegnący między jej wschodnią pierzeją a skwerem, zwany dawniej Dziekanią lub Dziekanką (od jurydyki duchownej, powstałej w 1402 r. z nadania Janusza Starszego, księcia mazowieckiego), na pierwszym planie dzieci bawiące się w piaskownicy, po prawej stronie widoczne kamienice przy Krakowskim Przedmieściu, b.d.

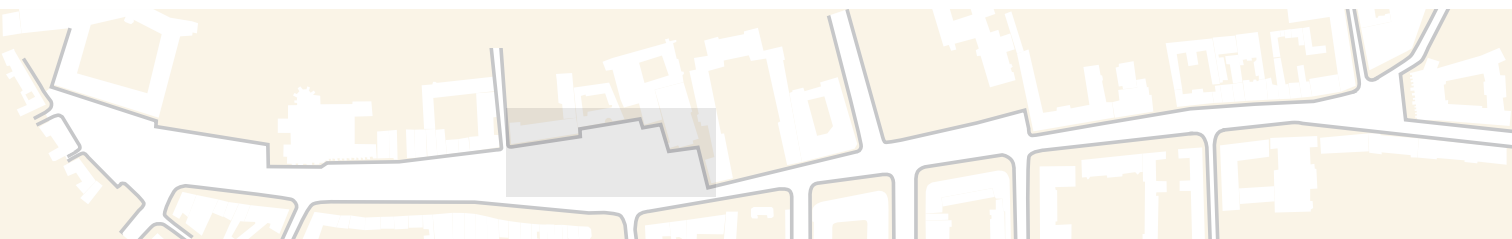
The narrow segment of Krakowskie Przedmieście running between its eastern street front and a square, formerly known as Dziekania or Dziekanka (from the independent ecclesiastical estate established in 1402 as granted by Janusz the Elder, Duke of Mazovia), with children playing in a sandbox in the foreground and the tenement houses of Krakowskie Przedmieście visible, not dated.

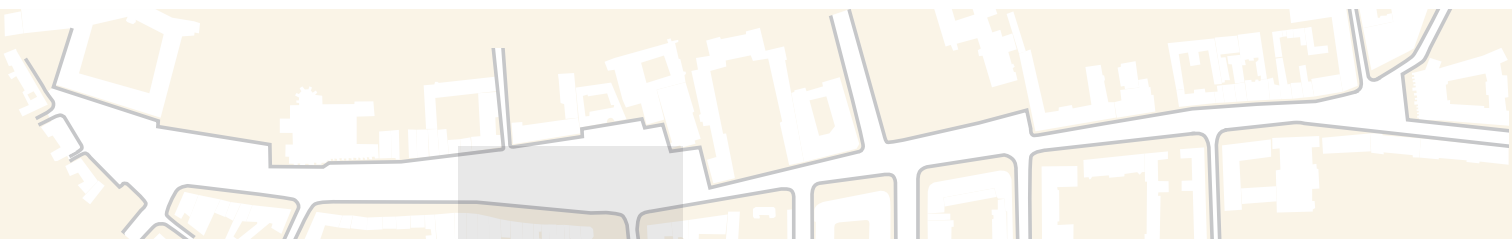
32 Wąski odcinek ulicy Krakowskie Przedmieście, biegnący między jej wschodnią pierzeją a skwerem, zwany dawniej Dziekanią lub Dziekanką (od jurydyki duchownej, powstałej w 1402 r. z nadania Janusza Starszego, księcia mazowieckiego), w tle widoczny fragment północnego skrzydła Pałacu Namiestnikowskiego (obecnie rezydencja Prezydenta RP), b.d.

The narrow segment of Krakowskie Przedmieście running between its eastern street front and a square, formerly known as Dziekania or Dziekanka (from the independent ecclesiastical estate established in 1402 as granted by Janusz the Elder, Duke of Mazovia), with a fragment of the northern wing of the Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland) visible in the background, not dated.

33 Skwer z pomnikiem Adama Mickiewicza, po 1920 r.
The square with the Adam Mickiewicz Monument, after 1920.

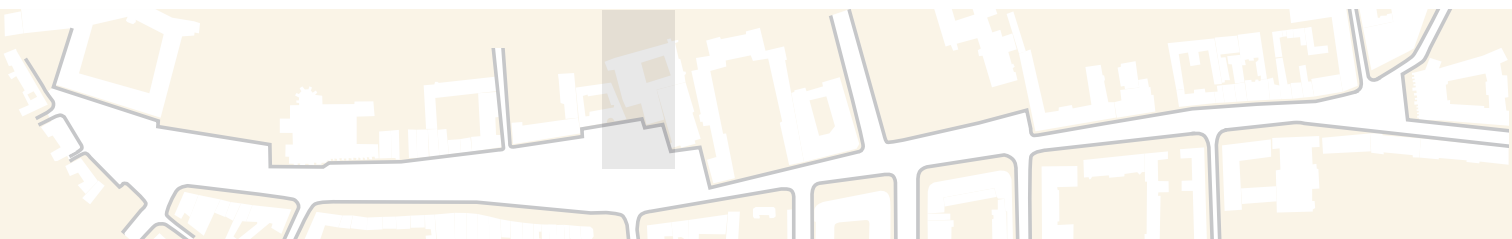

34 Budynek Dziekanki, widok z ulicy Krakowskie Przedmieście, po stronie lewej, w głębi, fragment domu Maksymiliana Fajansa, w którym mieściła się łaźnia miejska, zwana „łaźnią rzymską”, b.d.

The Dziekanka Building, view from Krakowskie Przedmieście, on the left in the background is a fragment of the Maksymilian Fajans House which housed the municipal baths, known as the “Roman baths,” not dated.

35 Krakowskie Przedmieście 54 – Dom Handlowy Waclaw Rago i S-ka, przed 1939 r.
No. 54 Krakowskie Przedmieście – Facade of the Wacław Rago and Co. Department Store, prior to 1939.

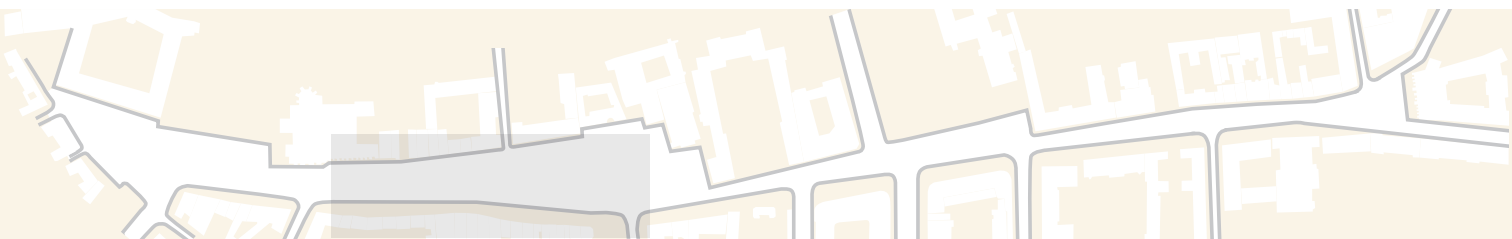

36 Krakowskie Przedmieście 54 – fasada Domu Handlowego Waclaw Rago i S-ka (w części zabudowań dawnego klasztoru Karmelitów), b.d.
No. 54 Krakowskie Przedmieście – Facade of the Waclaw Rago and Co. Department Store (in a part of the structure of the former Carmelite monastery), not dated.

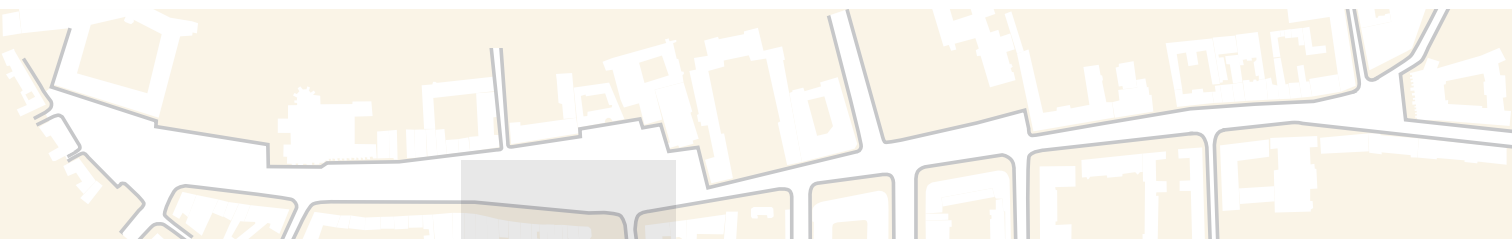

37 Widok w kierunku placu Zamkowego z rogu ulicy Trębackiej, przed 1930 r.
View of Zamkowy Square from the corner of Trębacka Street, prior to 1939.

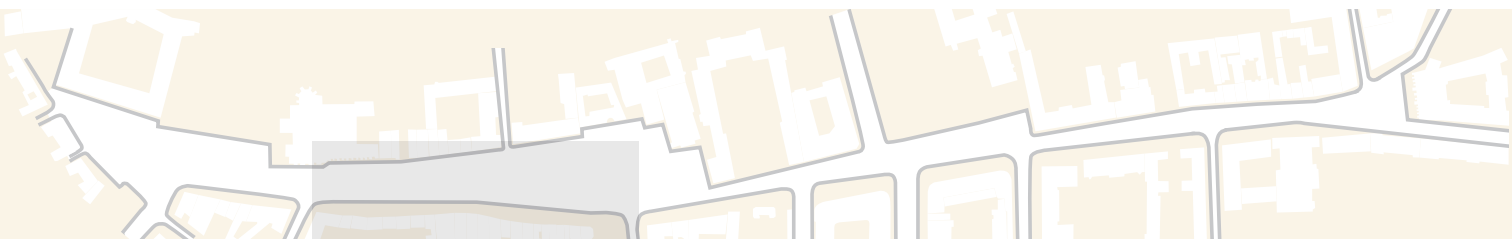

38 Widok od skweru przed pomnikiem Mickiewicza w kierunku placu Zamkowego, w głębi po lewej stronie widoczna biała kamienica, w której mieściła się kawiarnia Botte i Clotin, b.d.
View from the square with the Adam Mickiewicz Monument towards Zamkowy Square, with the white tenement house that housed the Botte and Clotin Café visible in the background to the left, not dated.

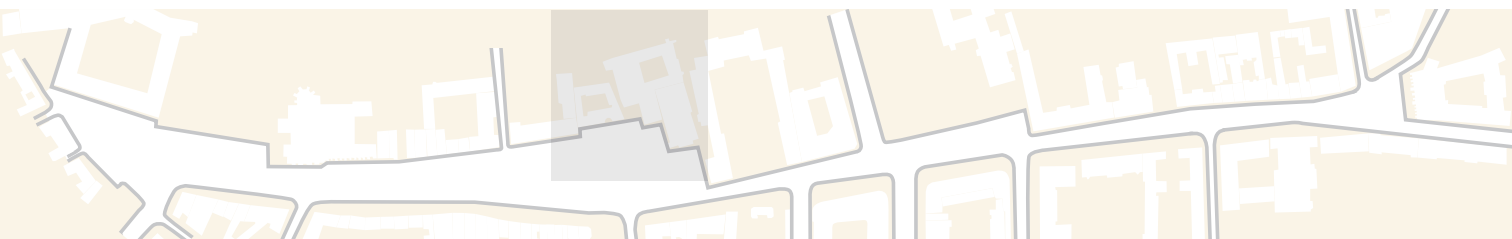

39 Perspektywa ulicy Krakowskie Przedmieście w kierunku placu Zamkowego, po 1920 r.
Perspective of Krakowskie Przedmieście towards Zamkowy Square, after 1920.

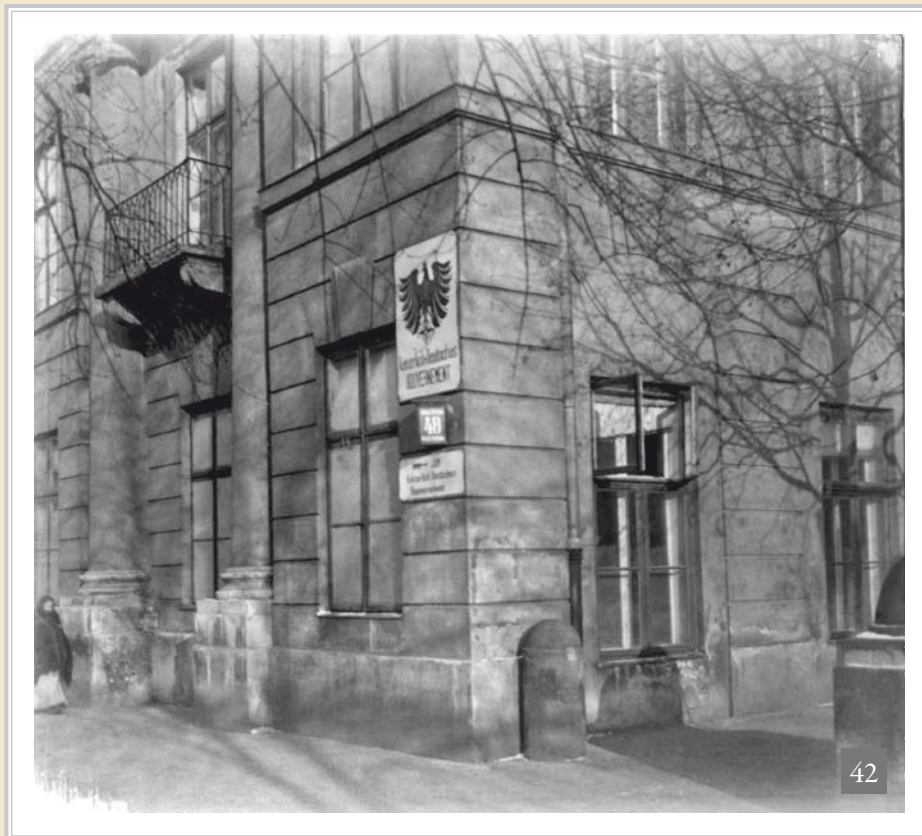
40 Kościół o.o. Karmelitów pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Józefa Oblubieńca, b.d.
The Carmelite church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and of St. Joseph the Beloved, not dated.

41 Krakowskie Przedmieście 48 – skrzydło Pałacu Namiestnikowskiego (obecnie rezydencja Prezydenta RP), po 1915 r.
No. 48 Krakowskie Przedmieście – wing of the Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland), after 1915.

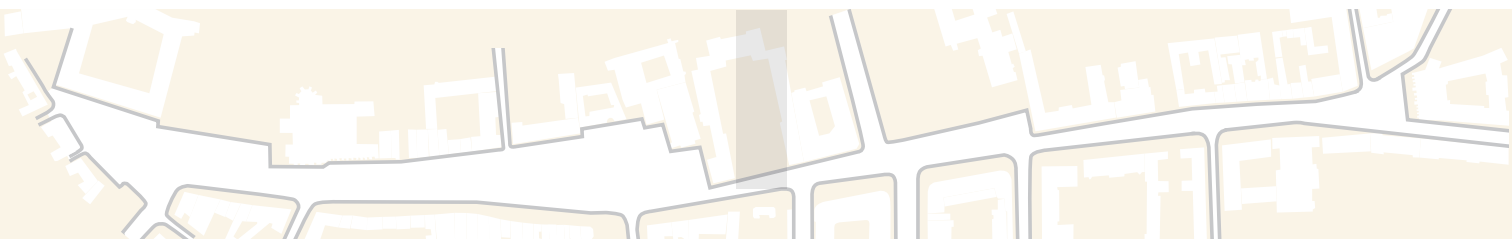

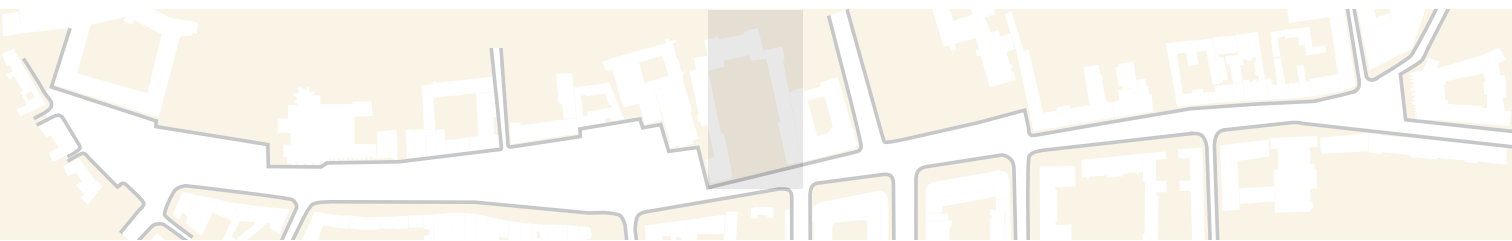

42 Krakowskie Przedmieście 48 – fragment elewacji skrzydła Pałacu Namiestnikowskiego (obecnie rezydencja Prezydenta RP), na ścianie widoczne tablice z napisami w języku niemieckim, po 1915 r.
No. 48 Krakowskie Przedmieście – fragment of the wing of the Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland) with signs in the German language visible on the wall, after 1915.

43, 44, 45, 46 Demontaż pomnika Iwana Paskiewicza, stojącego przed Pałacem Namiestnikowskim (obecnie siedziba Prezydenta RP), 1917 r.
The dismantling of the Ivan Paskewich Monument standing in front of the Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland), 1917.

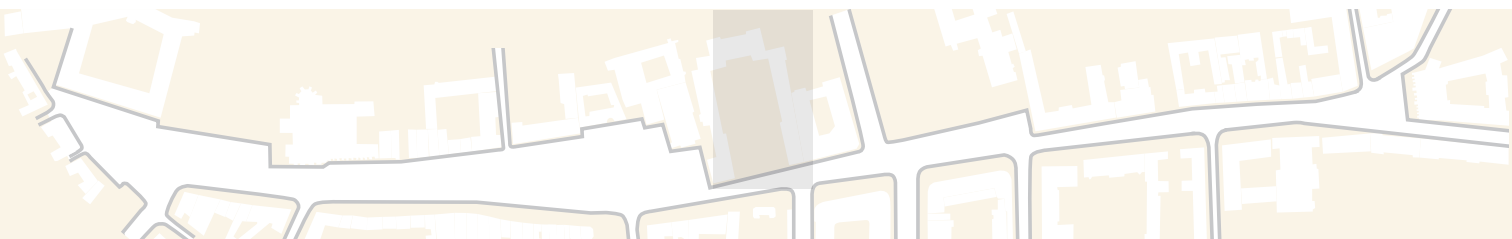

47 Pałac Namiestnikowski (obecnie siedziba Prezydenta RP), widoczny cokół po zdemontowanym pomniku Iwana Paskiewicza, 1917 r.

The Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland) with the square visible following the dismantling of the Ivan Paskevich Monument, 1917.

48 Pałac Namiestnikowski (obecnie siedziba Prezydenta RP), widoczny plac po zdemontowanym pomniku Iwana Paskiewicza, ok. 1918-1920 r.

The Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland) with the square visible following the dismantling of the Ivan Paskevich Monument, ca. 1918-1920.

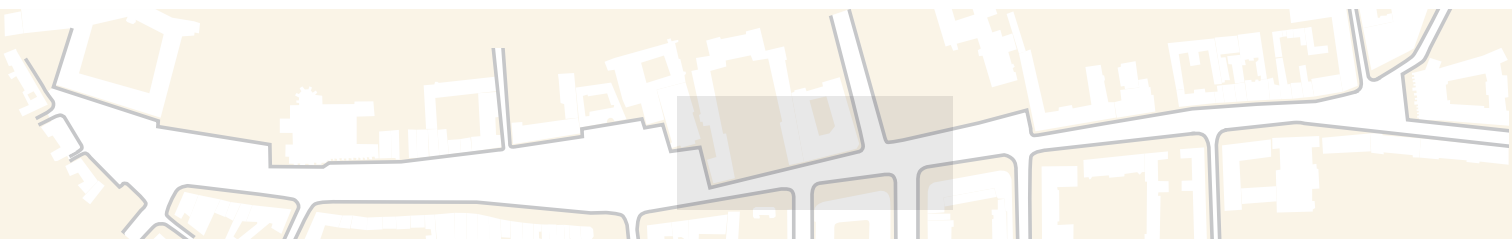

49 Pałac Namiestnikowski (obecnie siedziba Prezydenta RP), widoczny plac po zdemontowanym pomniku Iwana Paskiewicza, 1918-1920 r.
The Viceroy's Palace (presently the residence of the President of the Republic of Poland) with the square following the dismantling of the Ivan Paskevich Monument, ca. 1918–1920.

50 Widok w kierunku placu Zamkowego, po stronie prawej widoczne (nieistniejące obecnie) kamienice o numerach 36, 38, 40, po stronie lewej widoczny fragment fasady Kuźni Saskich, ok. 1930 r.

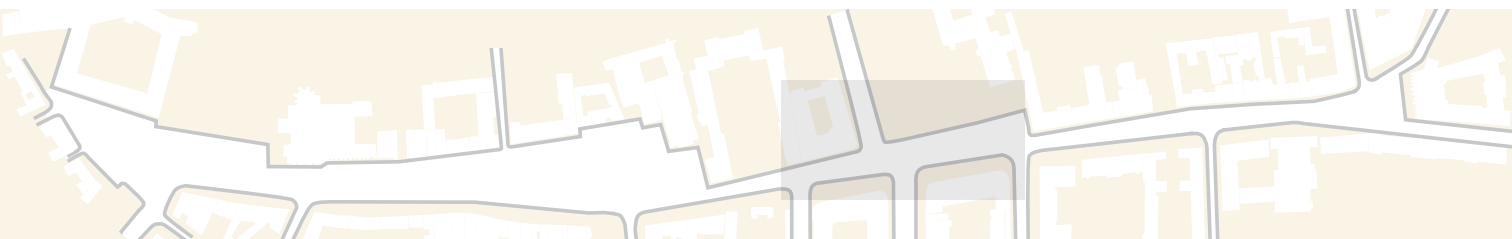
View towards Zamkowy Square with No. 36, No. 38, and No. 40 tenement houses (presently nonexistent) visible to the right, and a fragment of the facade of the Saxon Smithy on the left, ca. 1930.

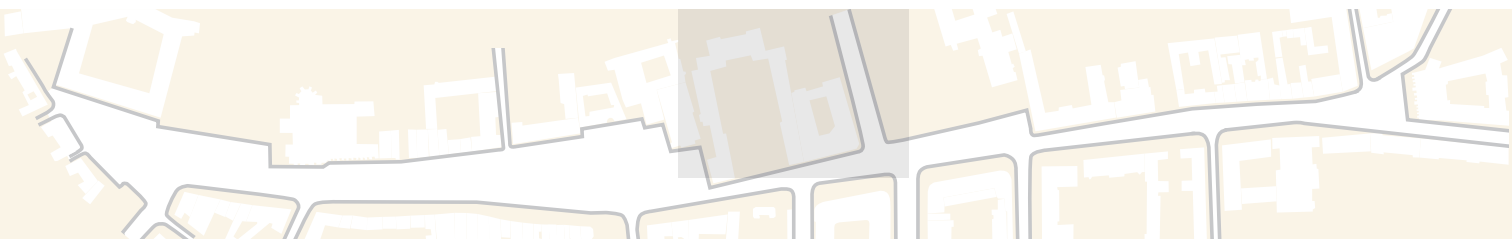
51 Widok z narożnika ulicy Królewskiej na hotel Bristol i kamienice o numerach 36, 38, 40, ok. 1920 r.

A view from the corner of Królewska Street towards the Bristol Hotel and No. 36, No. 38, and No. 40 tenement houses, ca. 1920.

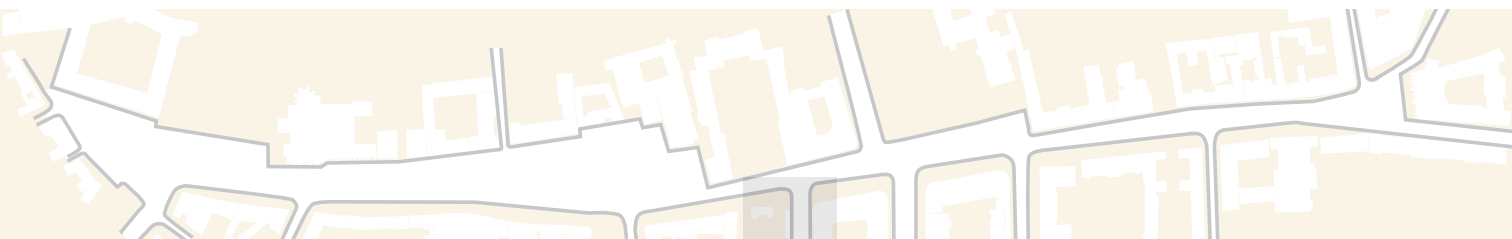

52 Gmach hotelu Bristol, b.d.
The Bristol Hotel, not dated.

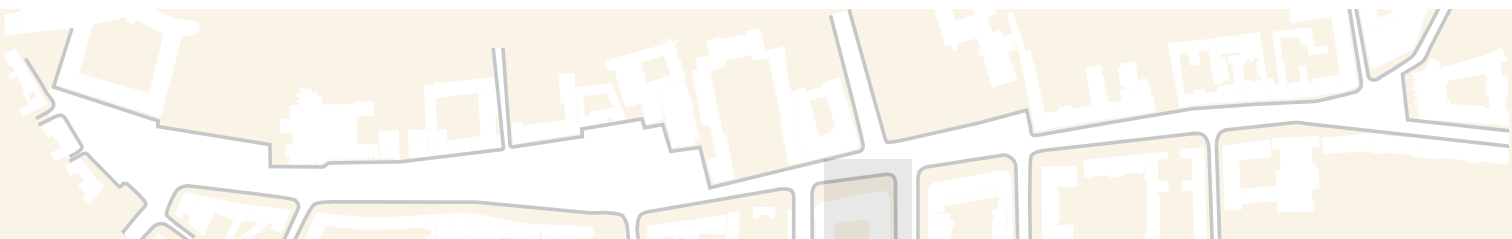

53 Krakowskie Przedmieście 15 – witryny i główne wejście do księgarni Gebethnera i Wolffa, usytuowanej w południowym skrzydle pałacu Potockich, po 1915 r.
No. 15 Krakowskie Przedmieście – store windows and the main entrance to the Gebethner and Wolff Bookstore located in the southern wing of the Potocki Palace, after 1915.

54 Elewacja południowo-wschodnia Hotelu Europejskiego, przed 1930 r.
The southeastern facade of the Europejski Hotel, prior to 1930.

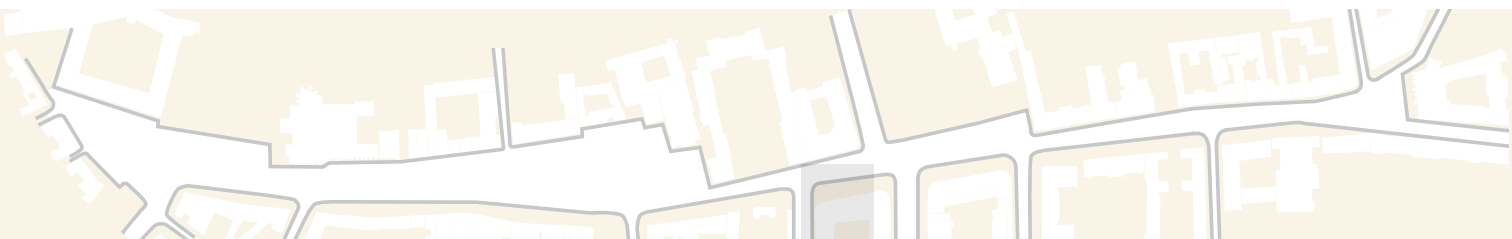

55 Budka z prasą niemiecką przed Hotelem Europejskim, po 1915 r.
A newsstand with German press in front of the Europejski Hotel, after 1915.

56 Cukiernia Lourse'a w Hotelu Europejskim, wejście u zbiegu ulic Krakowskie Przedmieście i Ossolińskich, przed 1930 r.

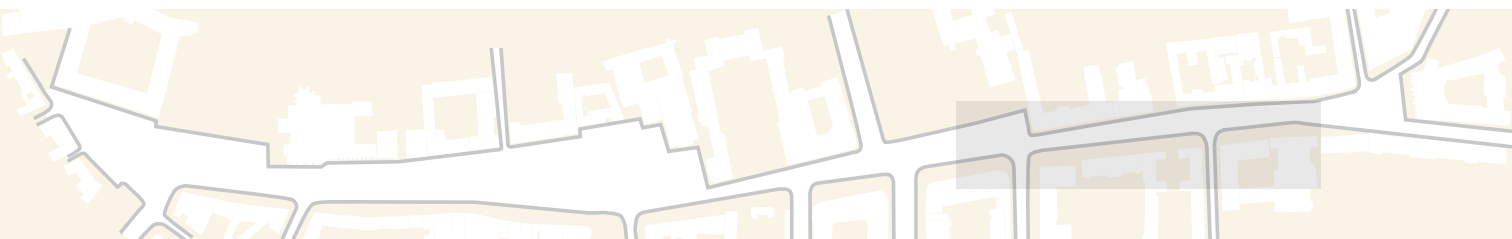
The Lourse Confectionary Shop in the Europejski Hotel, entrance on the corner of Krakowskie Przedmieście and Ossolińskich Street, prior to 1930.

57 Widok w kierunku ulicy Nowy Świat, widoczny skwer przed kościołem Wizytek i północna elewacja pałacu Tyszkiewiczów (obecnie siedziba Uniwersytetu Warszawskiego), po stronie prawej (numery nieparzyste) Kuźnie Saskie, kamienica „beyerowska” (nr 9), dom Grodzickiego (nr 7), wieża kościoła św. Krzyża, 1930 r.

View towards Nowy Świat with the square in front of the Visitation Nun church and the northern facade of the Tyszkiewicz Palace (presently the offices of the University of Warsaw) visible, to the right (odd numbers) is the Saxon Smithy, the Beyer House (No. 9), Grodzickiego House (No. 7), and the tower of the Church of the Holy Cross, 1930.

58 Północna elewacja pałacu Tyszkiewiczów (obecnie siedziba Uniwersytetu Warszawskiego), ok. 1920 r.

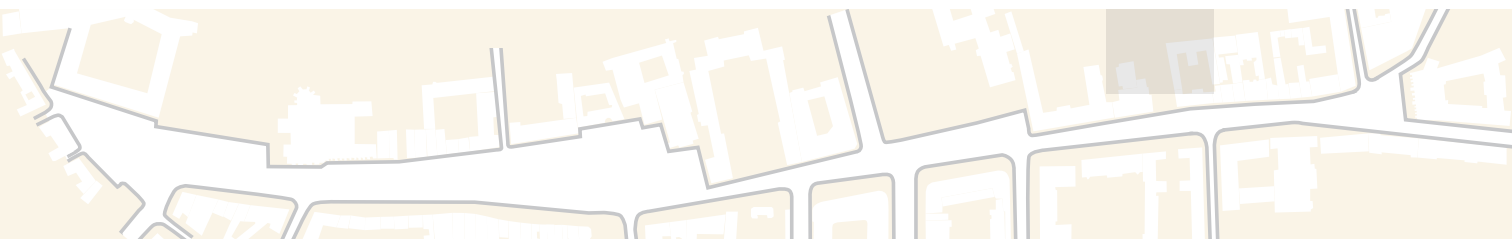
The northern facade of the Tyszkiewicz Palace (presently the offices of the University of Warsaw), ca. 1920.

59

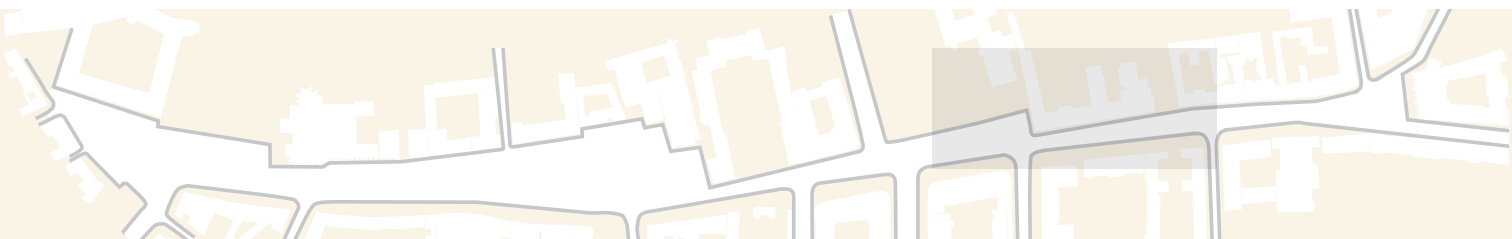
59 Gmach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, b.d.
University of Warsaw Library building, not dated.

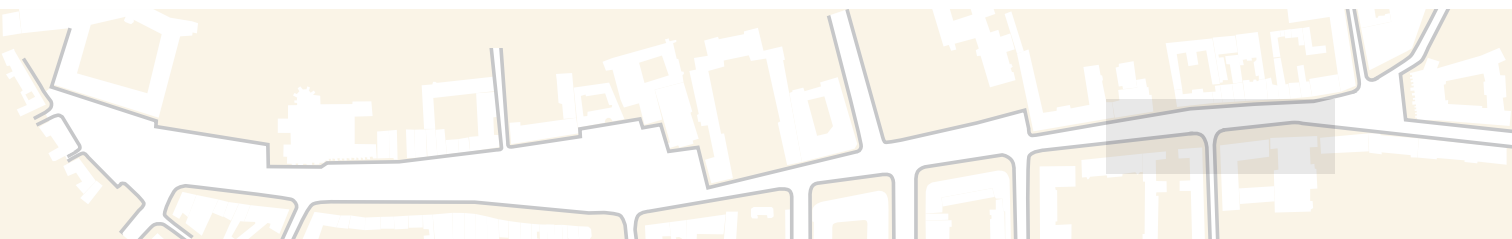
60 Widok z narożnika ulicy Traugutta na pałac Tyszkiewiczów (obecnie siedziba Uniwersytetu Warszawskiego) i hotel Bristol, ok. 1910 r.

View from the corner of Traugutta Street towards the Tyszkiewicz Palace (presently the offices of the University of Warsaw) and the Bristol Hotel, ca. 1910.

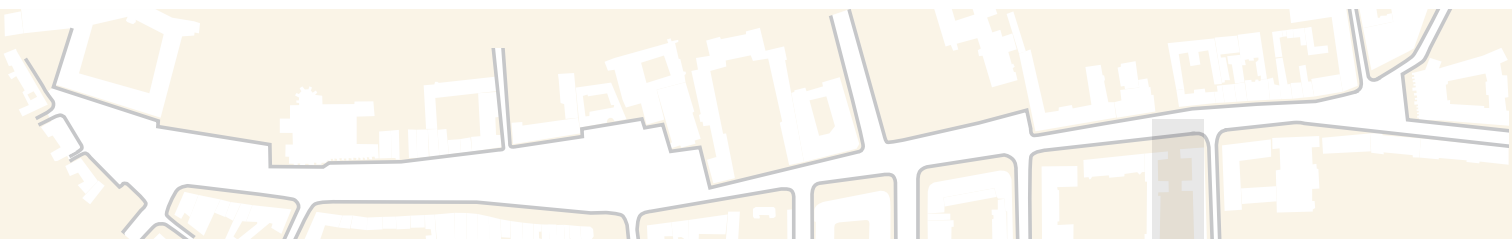

61 Widok w kierunku placu Zamkowego, po stronie lewej fragment fasady kościoła św. Krzyża, przed 1910 r.
View towards Zamkowy Square with a fragment of the facade of the Church of the Holy Cross on the left, prior to 1910.

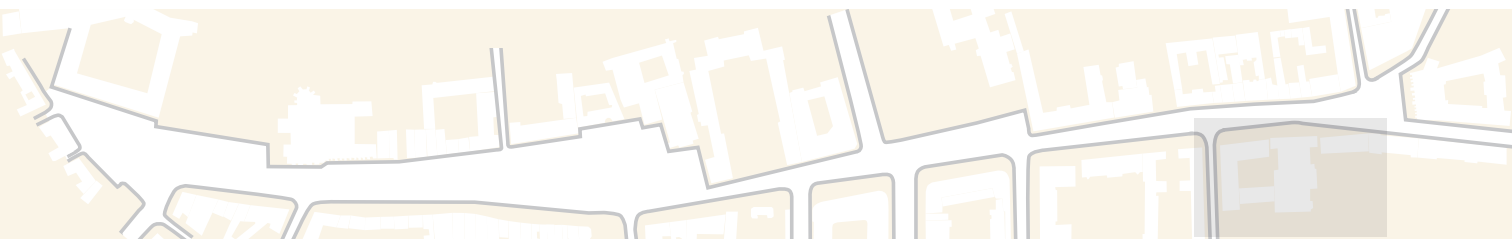

62 Główna brama wjazdowa pałacu Czapskich (obecnie siedziba Akademii Sztuk Pięknych), b.d.
The main entry gate to the Czapski Palace (presently the Academy of Fine Arts), not dated.

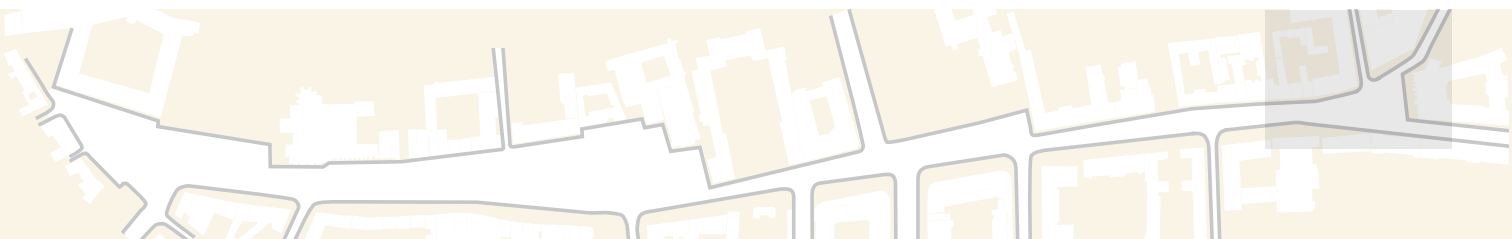

63 Widok w kierunku placu Zamkowego, po stronie lewej fasada kościoła św. Krzyża, po 1922 r.
View towards Zamkowy Square with the facade of the Church of the Holy Cross on the left, after 1922.

64 Rzeźba Chrystusa przed frontem kościoła św. Krzyża, w głębi bryła Pałacu Staszica, ok. 1930 r.
A sculpture of Christ in front of the Church of the Holy Cross with the mass of the Staszic Palace in the background.

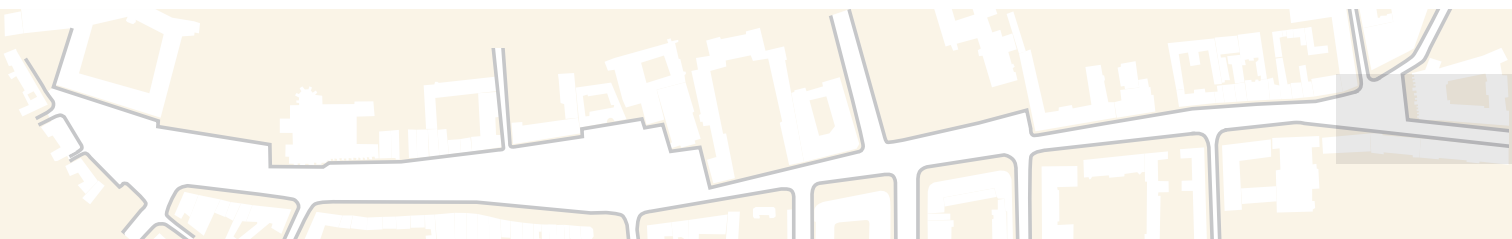
65 Dokarmianie biedoty miejskiej, wózek z bulionem na placyku przed Pałacem Staszica, ok.1915 r.
Food distribution for the urban destitute, a cart with broth on the square in front of the Staszic Palace, ca. 1915.

66 Widok na Pałac Staszica, po stronie lewej kamienica oznaczona numerem 6, ok.1930 r.
View of the Staszic Palace, with the tenement house at No. 6 to the left, ca. 1930.

67 Pałac Staszica, przed frontem pomnik Mikołaja Kopernika, po stronie prawej pałac hrabiego Andrzeja Zamoyskiego, ok. 1930 r.
The Staszic Palace with the Nicolaus Copernicus Monument in front of it, with the palace of Count Andrzej Zamoyski to the right, ca. 1930.

68 Pałac Staszica, przed frontem pomnik Mikołaja Kopernika, po stronie lewej wylot na ulicę Sewerynow (dawniej plac targowy o tej samej nazwie, obecnie ulica Kopernika), ok. 1930 r.

The Staszic Palace with the Nicolaus Copernicus Monument in front of it, and the intersection with Sewerynow Street to the left (a former market square bearing the same name, presently Kopernika Street), ca. 1930.

69 Perspektywa w kierunku placu Zamkowego, ok. 1930 r.

View towards Zamkowy Square, ca. 1930.

70 Perspektywa w kierunku placu Zamkowego, po stronie prawej widoczny wysoki budynek oznaczony numerem 16/18, w którym mieściła się „łaźnia centralna”, zwana też „Pod Messalką” (w kamienicy mieszkała Lucyna Messal, artystka przedwojennych scen warszawskich), ok. 1930 r.

The view towards Zamkowy Square, visible to the left is a tall building marked No. 16/18 that housed the central baths, known as “Beneath Messal” (Lucyna Messal, an actress of the prewar Warsaw stage lived in the building) ca. 1930.

